

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΓ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1946

ΑΡΙΘ, 11—12

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μετά την απελευθέρωσιν: Ἀπαντητικὴ τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρου πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δαμασκηνόν. — *Τῆς Διευθύνσεως,* Ἡ μεταπολεμικὴ Βαβέλ. — † *Μητροπολίτου Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Προκοπίου,* Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἱ. Συνόδου (συνέχεια). *Ἰωάννου Ν. Καρμίρη,* Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ Ζήκου Ρώση περὶ τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ. — *Σπυρ. Μαρινάτου,* Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξις ὡς ἱστορικὸν φαινόμενον. — *Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος,* Περί ἀπογραφῆς τῶν ὀρφανῶν τοῦ Κράτους. — *Παρατηρήσεων Στήλη:* Καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη. — Ἡ πρώτη φορά. — Ἡ οὐρὰ τοῦ πολέμου. — «Οἱ «καθοδηγηταὶ» τῶν ἑλληνοπαίδων. — «Διδαχὴ». — *Χρονικά.*

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΝ

ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΗ ΤΗΣ Α. Θ. Μ. ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΙΚΗΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Ἀριθμὸν 517

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας
καὶ πάσης Ἀφρικῆς
ΔΑΜΑΣΚΗΝΩ

Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος
ἀσπασμὸν ἄγιον ἐν Χῷ Σωτῆρι.

Πολλὴν τὴν χαρὰν ἠσθάνθημεν ἅμα τῇ λήψει τῆς τῆς Ἰ' μὲν Ἀυγούστου τοῦ σωτηρίου ἔτους ἀσφ' γραφείσης, μόλις δὲ πρὸ μηνὸς παρ' ἡμῶν ληφθείσης λίαν ποθητῆς εἰρηνικῆς τῆς Ὑμετέρας πεφιλημένης Μακαριότητος.

Καὶ ἐδοξάσαμεν οὕτω τὸ ὑπερῦμνητον Ὄνομα τοῦ Μεγάλου ἡμῶν Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ Δομητοροῦ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ γεγονότι, ὅτι μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἑλληνορθοδόξου λαοῦ ἀπὸ δουλείας ἐξαιρετικῶς ἀκατανομάστου καὶ μετὰ τὰ ἀνήκουστα μαρτύρια, ὅσα ἐπὶ δοκιμασία καὶ μόνον καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία ὑπέστη, σήμερον

ἠρχίσασμεν ὁπωσδήποτε ἐπικοινωνοῦντες μετ' ἀλλήλων καὶ τρέφοντες ἐλπίδας, ὅτι ὁσονούπω δυνηθῶμεθα ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθίας.

Ἐδοξάσαμεν δὲ τὸν Κύριον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς λήψεως τῆς εἰρηνικῆς τῆς Ὑμετέρας θεοδοξάστου Μακαριότητος, ἐκτὸς τῶν ἀνωθι, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι ὅτι, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ὀρθόδοξου λαοῦ, ὡς καὶ μετὰ τὰ μαρτύρια αὐτῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας, ἀφ' ὧν αὕτη μόλις κατὰ τὰς ἐσχάτας ταύτας ἡμέρας ἀπηλλάγη, ἠξιώθημεν ἐπὶ πλέον ὑπὸ τῆς Θείας Χάριτος ἰδεῖν ὡς ἱστορὸν ἀράχνης διαλυθέντα καὶ ὅσα ἐπηγεῖα μὲν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου, ζωηρᾶ δὲ μετὰ τοῦτο καὶ παραλλήλῳ ἐνεργείᾳ παρεισάκτων ψευδαδέλφων ὑπέστη ἡ Ὑμέτερα Θεοτίμητος Μακαριότης μαρτύρια, ἐκβληθεῖσα, ὡς γνωστὸν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἔνθα ὡς ἐπὶ λυχνίαν, ἵνα λάμπῃ ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, κανονικῶς καὶ Χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ Τελεσταρχικοῦ Πνεύματος, αὐτὸς ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας ἔθετο αὐτὴν καὶ ἐγκλεισθεῖσα εἶτα εἰς μοναστήριον, ἔνθα αὐστηρῶς ἐπετηρεῖτο.

Ἡ τῆς Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1941 πανηγυρικῶς καὶ δι' ἀποφάσεως μείζονος συνόδου «ἤπερ συμψήφους ἐν πάσιν ἑαυτοὺς γράμμασιν ἐβεβαίωσαν καὶ οἱ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων ἀπολειφθέντες καλύμασιν ἢ νόσφ», γενομένη παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θεοπροβλήτου Μακαριότητος ἀνάληψις καὶ αὐθις τῆς ἀρχικῶς εἰς Αὐτὴν καὶ μόνην κανονικῶς ὑπὸ τῆς βλης Ἱεραρχίας ἐμπιστευθείσης διακυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς κατασχύνῃ οὐ τὴν τυχοῦσαν προσήψε τοῖς ὡς ἀνωθι διαπράξασι τὴν κατ' Αὐτῆς ὅσον καὶ τὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀδικίαν, ἀφ' ἑτέρου δικαίως καὶ ἀναντιρρήτως ἱκανοποίησε μὲν τὴν παράταξιν ἐκείνων, οἵτινες τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῶν Θεοφόρων καὶ Οἰκουμενικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὡς γνώμονα ἀπαράβατον ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας ἀείποτε ἔθεντο καὶ ὑπέρ αὐτῶν ἔτοιμοι εἰσι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον, προκαλεῖ δ' αὐτομάτως καὶ τὰ πρὸς τὴν Ὑμέτρον φιλάτην Μακαριότητα θεομὰ συγχρητήρια.

Συγχαίρομεν ὅθεν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐπικοινωνοῦμεν διὰ τῆς ἀδελφικῆς ἡμῶν ταύτης ἐκκλησιαστικῶς μεθ' Ὑμῶν καθ' ὡς ἔχομεν ἱεράς ἐπὶ τούτῳ παραδόσεις, πολλῶ δὲ πλέον πράττομεν τούτω, διότι,

ὡς ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν εἰρηνικῶν Αὐτῆς Γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἕως τοῦδε ἀρχιερατικῆς πολιτείας Αὐτῆς ἐξάγεται, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν Αὐτῆ ἀείποτε ἐτήρησε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τηρήσει ἀκεραίαν καὶ ἀμόλυντον, ὡς ταύτην ὁ Οὐράνιος Καθηγητής καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς καὶ οἱ Ἴεροὶ Ἀπόστολοι παρέδωκαν ἡμῖν ταύτην, καὶ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς κανόνας τοὺς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ὡς καὶ τὸ τελετουργικὸν Αὐτῆς μέρας καθορίζοντας ἀείποτε παραδειγματικῶς ἐσεβάσθη.

Ἐπευχόμενοι δ' ἐπὶ τούτους ἵνα ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τε τὴν Ἑμετέραν Μακαριότητα ὡς καὶ τὸν περὶ Αὐτὴν σεβάσμιον σύλλογον τῶν Ἰσραελῶν καὶ τὸν εὐλαβῆ Κλήρον ἅπαντα καὶ αὐτὸν τὸν περιούσιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας λαὸν ἐπιδαψιλεύσῃ κατ' ἄμφω ὑγείαν καὶ εὐλογίαν καὶ χαρὰν, τῇ δὲ καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῖν ποιμνίου ἵνα διὰ τῶν εὐχῶν Αὐτῆς ὁ Πατὴρ τῶν Οἰκτιρῶν ἀποστείλῃ πᾶν δώρημα τέλειον ἀνωθεν καταβαῖνον, διατελοῦμεν

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ
17ῃ Ἀπριλίου 1946

Τῆς Ἑμετέρας γεραῦς Μακαριότητος ἀγαπητὸς ἐν Χρῷ Ἀδελφὸς καὶ ὄλος πρόθυμος.

† Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Η ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΒΑΒΕΛ

Ἐπάρχουν, ὡς γνωστὸν, διάφοροι διαβαθμίσεις ἀμαρτημάτων, ὑπὲρ πάσας ὅμως τὰς κατηγορίας τῶν ἐξ αὐτῶν χειρίστων τάσσονται μερικὰ «ἀτελεύτητα» διὰ τὴν τρομερὰν ἔκτασιν των καὶ τὰς ἀνυπολογίστους των συνεπειάς, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ χαρακτηριζόμενα ὡς «peccata caudata», «ἀμαρτήματα μὲ οὐράν». Τοιαύτη ἀμαρτία εἶνε ἰδίως ὁ πόλεμος, ὡς σύρων ὀπισθὲν τοῦ πληθὸς παμμέγιστον συμφορῶν.

Ἄν ὅμως πᾶς πόλεμος τυγχάνει ἐγκύμων τῶσων κακῶν, πολὺ περισσότερον μακρόουρος εἰς ἀλλάγητα δυστυχήματα ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος οἰκουμενικός, ὡς ὁ πάντων καταστρεπτικώτερος οὐ μόνον διὰ τὸν τρομακτικὸν μηχανικὸν ὀπλισμὸν του καὶ τὰς μαχητικὰς του μεθόδους, ἀλλ' ἰδίως διὰ τὴν πρωτοφανῆ ἀπανθρωπίαν τῆς ἀξονικῆς παρατάξεως. Δέον ὅμως νὰ ὁμολογηθῆ ὅτι τὸ παραδοξότερον καὶ δεινότερον τῶν οὐραίων του ἐπακολουθημάτων εἶνε ἡ μετὰ τὴν λῆξίν του εἰς σύμπασαν τὴν οἰκουμένην διαπλωθεῖσα σύγχυσις, ἀντίστοιχος μὲν τῆς παλαιᾶς ἐκείνης περὶ τὸν ἀγιογραφικὸν πύργον τῆς Βαβέλ, ἀπείρως ὅμως χειροτέρα, διὰ τὰς πληττούσας ὀλόκληρον

τὴν ἀνθρωπότητα μοιραίας της συνεπειάς.

Ὅπως κατὰ τὴν Βαβέλ τῆς ἀγίας Γραφῆς, τοιουτοτρόπως καὶ σήμερον ἐπῆλθε μεγίστη τῆς γλώσσης τῶν ἀνθρώπων σύγχυσις, «ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον». Πρὸ τῆς ἀγιογραφικῆς γλωσσικῆς ἀναστατώσεως. «ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἐν καὶ φωνῇ μία πᾶσι»· συνεπεία ὅμως τῆς ὑπερφρονήσεως τῶν μετακατακλυσμιαίων ἀνθρώπων νὰ «ποιήσωσιν ἑαυτοῖς ὄνομα πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς» διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ὑπερφιάλου πύργου, «οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ», ὁ Κύριος «συνέχεεν αὐτῶν ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν... καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς». οὕτω δὲ διεσπάρθη ἡ προτέρα ἐνότης των. Καὶ σήμερον, ἐφ' ὅσον μὲν ὁ πόλεμος διεξήγετο, μετὰξὺ τῶν συμμάχων τῆς ἀγγλοσαξωνικορωσσικῆς παρατάξεως «ἦν χεῖλος ἐν καὶ φωνῇ μία πᾶσι» πρὸς ἐπίτευξιν τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου νίκης. Μόλις δ' ὅμως νικηφόρος ἔληξεν ὁ ἀγὼν, ἐπῆλθε τηλικαύτη ἐννοιῶν καὶ στοχασμῶν εἰς τοὺς ἐγκεφάλους καὶ συναισθημάτων εἰς τὰς καρδίας τῶν νικητῶν σύγχυσις, ὅσην οὐδέποτε ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Βαβέλ τῆς Γραφῆς ἐσημείωσεν ἡ Ἱστορία μετὰξὺ τῶν ἐθνῶν. Εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῶν αὐταρέσκως αὐτοκαλουμένων «ἰδεολογιῶν», ἡμέραν καὶ νύκτα διασταυρούμεναι ἀλληλοσυγκρούονται ἐννοιαὶ ὅποια ἢ δεξιὰ καὶ ἢ ἀριστερὰ μὲ τὰς «ἄκρας» των καὶ τὰ «κέντρα» των, ἢ ἐλευθερία μὲ τὴν τρομοκρατίαν, ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ὁ φασισμὸς, ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ δημοκρατία, ὁ κομμουνισμὸς μὲ τοὺς πατριωτισμοὺς καὶ διεθνισμοὺς του, ἢ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀδικία, αἱ ἐπανορθώσεις καὶ οἱ συνεμπόλεμοι..., τόση δὲ εἶναι ἡ ἀσυμβίβαστος ἀσυνεννοησία τῶν μηρυκαζόντων τὰς «μυστηριώδεις» ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας λέξεις καὶ φράσεις, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι πρώτην ταύτην φορὰν, καὶ σκοπίμως, ἐρρίφθησαν μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ τοὺς καταδικάσουν εἰς ὀλέθριον ἐριστικὸν καταταμαχισμόν.

Ὁ πόλεμος λοιπὸν αὐτὸς ἀνελήφθη καὶ τόσας θυσίας ὑπέστησαν οἱ λαοὶ ὑπὲρ τῶν ὑπονομευθεισῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῆς καταπατηθείσης δικαιοσύνης, διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν μετ'

αὐτὸν ἐπὶ τῶν τραγῆλων ἐλευθέρων λαῶν βαρείας δουλείας ζυγοί, τεράστια δὲ ἀδικία νὰ ἐπιστέψουν τοὺς αἵματηροὺς μόχθους λαῶν ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ δικαίου ἀγωνισθέντων. Τὴν ἀπειληθεῖσαν εἰρήνην ἀνέλαβον ν' ἀποκαταστήσουν εἰς τὸν κόσμον ἐχθροὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς στρατοκρατίας· ἅμα δ' ὡς ἀνεδείχθησαν νικηταί, δι' ὅσων ἀκόμη ἐξασκολουθοῦν νὰ φθέγγωνται καὶ νὰ πράττουν, δημιουργοῦν καθεστῶς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι οἰουδήποτε πολέμου χειρότερον. Ἡ «δημοκρατία» εἰς τὸν ἀνατολικὸν τομέα τῶν νικητῶν εἶνε τρομακτικὴ δικτατορία πολεμίας πάσης ἐλευθερίας, ἐνῶ ταυτόχρονας διὰ τοὺς αὐτοὺς ἔξω τοῦ χωρίζοντος τὴν σοβιετιαν ἀπὸ τὸν λοιπὸν κόσμον σιδηροῦ παραπετάσματος σημαίνει ἐλευθερίαν λόγου καὶ συνειδήσεως καὶ πλήρη ἀσυδοσίαν, διὰ νὰ εὐχεραίνεται—ἐννοεῖται—ἡ ἀκώλυτος ἐπέκτασις τῆς κομμουνιστικῆς προπαγάνδας.

Ἄλλὰ τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον νὰ λεχθῆ διὰ τὸ οὐραῖον τοῦτο μέγα κακὸν τοῦ πολέμου μέσα εἰς τὸν οὕτω παραπαίοντα μεταπολεμικὸν σημερινὸν κόσμον; Εἶπερ ποτὲ σήμερον «ὀλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων· μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ».

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΟΥ Σ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΥΔΡΑΣ κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ Ε'

Μεθ' ὃ ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκδοσις τοῦ ἐκτελεστικοῦ τῶν ἀνωτέρω νόμων Διατάγματος τῆ 9ῃ Σ)βρίου 1944 (ἀρ. φύλ. Ἐφ. Κυβ. 190 Τεῦχος Α' τῆς 9 Σ)βρίου 1944) ὡς ἐξῆς:

«Περὶ συμπληρώσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου»

»Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου μόνου τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1625 τῆς 2ας Αὐγούστου ἐ. ἔ. νόμου «περὶ τροποποιήσεως τῆς διατάξεως τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671/1943 Νόμου «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 12 τῆς 19ης Αὐγούστου 1944 πρότασιν τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν. Ἐγκρίνομεν ὅπως πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς διανυομένης ἤδη ἐνενηκοστῆς συνοδικῆς περιόδου, τῆς ὁποίας ἡ διάρκεια παρατείνεται δυνάμει τοῦ παρόντος μέχρι πέρατος τῆς ἐκ τῶν

πολεμικῶν γεγονότων δημιουργηθείσης δυσχερείας, ἀποτελέσωσι μέλη αὐτῆς, ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις διαμενόντων καὶ μὴ θυναμένων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν Ἀρχιερέων, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται 1) Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδων, 2) Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος, 3) Νευροκοπίου κ. Γεώργιος, 4) Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Προκόπιος καὶ 5) Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναρίου κ. Ἰεζεκιήλ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Αὐγούστου 1944».

Ἡ πρότασις ὅμως τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περιελάμβανεν ὡς πέμπτον ἀντὶ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος τὸν Μητροπολίτην Τριφυλίας κλπ. καὶ πολλὴ ἐγένετο ἐντεῦθεν προστριβὴ καὶ διένεξις. Τοῦτο ἐν παρόδῳ.

Αἴφνης ὅμως τὸ Ὑπουργεῖον ἐδημοσίευσεν τὸν ὑπ' ἀριθ. 365 τῆς 6ης Ἰουνίου 1945 Νόμον (Ἐφ. Κυβ. Τεῦχος Α' φύλ. 141) διὰ τοῦ ὁποίου ἐν ἄρθρῳ πρῶτῳ κατήργει τοὺς Νόμους 1625 καὶ 1692 τοῦ 1944, ἐν ἄρθρῳ δὲ δευτέρῳ ὠριζεν, ὅτι θέλει συγκροτηθῆ ἀριστίνδην Σύνοδος τῆς ὁποίας ἡ διάρκεια ἀπὸ 1ης Ἰουλίου τοῦ 1945 θέλει παραταθῆ μέχρι 30ῆς Σεπτεμβρίου τοῦ 1946, ὅποτε ἐπανέρχονται ἐν ἰσχύϊ αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου 671)1943 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἐν συνεχείᾳ ἐπίσης ἐδημοσίευσεν τὸ Ὑπουργεῖον τὸν ὑπ' ἀριθ. 406 τῆς 13ης Ἰουνίου 1945 Νόμον (Ἐφ. Κυβ. Τεῦχος Α', φύλ. 150 τῆς 13ης Ἰουνίου 1945) διὰ τοῦ ὁποίου παρέτεινε τὴν συνοδικὴν περιόδον τῆς τέως Ἱερᾶς Συνόδου μέχρι τῆς 31ης Αὐγούστου 1945 καὶ ὠριζεν τὴν ἑναρξιν τῆς συνοδικῆς περιόδου τῆς ἀριστίνδην Συνόδου τὴν 1ην Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους 1945. Δι' ἐτέρου δὲ ἄρθρου 2 ἐν τῷ αὐτῷ Νόμῳ ἐπανέφερον ἐν ἰσχύϊ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2170 τοῦ 1940 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου, Καταστατικοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διάταξις αὕτη ἀφορᾷ τὴν κλήσιν παντὸς Μητροπολίτου ὡς συνοδικοῦ, μετὰ πάροδον τριετοῦς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ὡς Μητροπολίτου ἀπὸ τῆς χειροτονίας του.

Τὸ Διάταγμα τῆς κλήσεως τῆς παρούσης Ἱερᾶς Συνόδου ἐδημοσιεύθη μὲν τὴν 15ην Ἰουνίου (Ἐφ. Κυβ. Τεῦχος Γ', φύλ. 137 τῆς 15ης Ἰουνίου 1945), ὠριζεν ὅμως τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1945, ἔχον οὕτω:

»Διὰ Β.Δ. τῆς 15ης Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντος κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἀναγκ. Νόμου ὑπ' ἀριθ. 365)1945 «περὶ καταργήσεως τῶν Νόμων 1625)44 καὶ 1692)44 καὶ συγκροτήσεως Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ὡς αὐταὶ ἐτροποποιήθησαν διὰ τοῦ Ἀναγκ. Νόμου ὑπ' ἀριθ. 406)1945 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Ἀναγκ. Νόμου ὑπ' ἀριθ. 365)1945 «περὶ καταργήσεως τῶν Νόμων 1625)44 καὶ 1692)44 καὶ συγκροτήσεως Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ μετὰ πρότασιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας Ὑπουργοῦ, πρὸς συγκρότησιν τῆς

Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 91ης Συνοδικῆς περιόδου, ἀρχομένης ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1945, καλοῦνται οἱ κάτωθι Μητροπολίται:

Α΄.) Ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος:

Υἴδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Προκόπιος, Ἄρτης Σπυρίδων, Σπάρτης Διονύσιος, Σύρου, Τήνου καὶ Ἄνδρου Φιλάρετος, Δημητριάδος Ἰωακείμ, Πατρῶν Θεόκλητος.

Β΄.) Ἐκ τῶν Νέων Χωρῶν:

Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εἰρηναῖος, Φλωρίνης Βασίλειος, Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτισης Δημήτριος, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Παντελεήμων, Μαρωνείας Βασίλειος.

Μὴ ἀποδεχθέντων δὲ τὴν θέσιν τῶν Σεβασμιωτῶν τῶν Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εἰρηναίου καὶ Μαρωνείας Βασίλειου ἐκλήθησαν οἱ καὶ παρακαθήμενοι Ἅγιοι ἀδελφοὶ Βερροίας κ. Ἀλέξανδρος καὶ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἀνδρέας.

Καὶ ἤδη παρακαλῶ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἵνα μοῦ ἐπιτρέψῃ ὅπως προέλθω εἰς πρρατηρήσεις ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς διαμαρτυρηθείσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς νῦν Ἱερᾶς Συνόδου.

Εἶδομεν δι' ὅσων ἀνωτέρω ἐξετέθησαν πῶς συνεκροτήθησαν αἱ διαρκεῖς Ἱερὰς Σύνοδοι καὶ ἐπὶ τῆς Ἀπολυταρχίας ἐπὶ Βασιλείῳ Ὄθωνος καὶ ἐπὶ τῆς Συνταγματικῆς Βασιλείας καὶ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι σήμερον. Ὅλα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὸ παρελθόν. Δὲν δύναται τις ὅμως νὰ ἀρνηθῆ, ὅτι δὲν ἀποτελοῦσι καὶ προηγούμενον. Τὰ ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1922 δύναται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς δεδικαιολογημένα ἐφόσον εἰς τὸν φοβερὸν Ἐθνικὸν διχασμὸν ἀνεμείχθη ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ ἐκ τῆς ἄλλης. Δὲν δύναται τις νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ἑκατέρω τῶν παρατάξεων διεξεδίκει ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ δίκαιον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τρομερὰν θύελλαν ἠθελήσῃ νὰ ἀναμειχθῆ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπῆλθον διὰ μίαν χρονικὴν περιόδον θλιβερώτατα γεγονότα.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποσον ὑπῆρξεν ἀδικαιολόγητον σφάλμα καὶ ἀποτελεῖ πληγμὰ βαρὺ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐπαναστατικὴ ἀπόφασις τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1923, περὶ ἧς διελάβομεν ἀνωτέρω, ἐκδοθεῖσα ἐν μέσῳ αἰθρίας καὶ γαλήνης τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καθ' ἣν ἐνομιζέτο, ὅτι παρήλθον ἀνεπιστρεπτὴ αἱ συνταράξασαι τὴν Ἐκκλησίαν ἀνωμαλίαι. Ἡ Θεία Πρόνοια ὅμως ἠδύοκῆσε νὰ ἐνισχύσῃ τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον ἀείμνηστον Χρυσόστομον, ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ ἀπειληθὲν κακόν.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ ἔτος 1941. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συγκληθείσης μείζονος Συνόδου, ἐγκατασταθείσης αὐθις δεκατριμελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης συγκροτουμένης, ἔβαινον τὰ πράγματα καλῶς. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ.

14 φύλλον τοῦ ἐπισημοῦ ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἔτους 1941, ἐνθα καταχωρίζεται τὸ ὑπ' ἀριθ. 334 τοῦ ἔτους τούτου Νομοθετικὸν Διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπῆλθεν ἡ ἀνωτέρω τροποποίησις, ἐν ὑποσημειώσει ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἦδη καταργηθέντος τοῦ θεσμοῦ τῶν ἀριστίνδην συνοδικῶν ἐκλήθησαν οἱ Μητροπολίται κλπ.». Ἡ ὑποσημείωσις αὕτη ἔχει καθ' ἡμᾶς κατὰ τοῦτο ἀξίαν, διότι φανεροί, ὅτι καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν ἐχαρακτηρίσθησαν ἀριστίνδην συνοδικοί. Πρόκειται περὶ τῶν ἀρχιερέων Δράμας Βασιλείου καὶ Τρίκκης Πολυκάρπου διατηρηθέντων καὶ διὰ δευτέρον ἔτος. Ἐπομένως δὲν ὑπῆρξε πρωτοφανὲς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ κλήσις ἡμῶν κατὰ παρέκκλισιν τῶν πρεσβείων τῆς Ἀρχιερωσύνης διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ ἀριστίνδην.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1943 προκειμένου κατὰ τὴν 1ην Ὀκτωβρίου νὰ κληθῆ νέα Σύνοδος δωδεκαμελῆς, εἶχε λήξει ἡ σειρά τῶν δικαιουμένων κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης, ἐπρόκειτο δὲ νὰ γίνῃ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆ τάξεως, ἐκ τῶν ἀρχιερέων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἐδημοσιεύθη ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς κλήσεως τῆς νέας Ἱ. Συνόδου νέος Καταστατικὸς Νόμος ὑπ' ἀριθ. 671 τῆς 27ης Σεπτεμβρίου 1943 (Ἐφ. Κυβ. Ταχ. Α', φύλ. 524). Διὰ τοῦ νέου τούτου Καταστατικοῦ καθρηγῆθη σιωπηρῶς ἡ ἀπὸ τοῦ 1931 διάταξις διὰ τοῦ 11 ἄρθρου τοῦ Νόμου 5187 ἐπαναληφθεῖσα καὶ διὰ τοῦ 5 ἄρθρου παράγρ. 2 τοῦ Νόμου 2170 τοῦ 1940, καθ' ἣν διάταξιν «οὐδεὶς ἀρχιερεὺς δύναται νὰ κληθῆ μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἂν μὴ ἔχει συμπληρωμένην τριετὴ ἕνεργον ὑπηρεσίαν ὡς Μητροπολίτης». Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἐθίγησαν τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης τῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς τάξεως κατὰ τὰ πρεσβεῖα δικαιουμένων καὶ ἠνοιγεί ἡ ὁδὸς πρὸς τοὺς νεωστὶ χειροτονουμένους ἀρχιερεῖς. Οὐδεὶς ὅμως ἐκ τῶν ἀρχιερέων τῶν δικαιουμένων κατὰ τὸν Σεπτέμβριον ἐκεῖνον διεμαρτυρήθη διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτοῦ. Καὶ ἦσαν τότε ἱκανοὶ ἐν Ἀθήναις ἀρχιερεῖς εἴτε ἐμπερίστατοι, εἴτε μὴ ἔχοντες ὅμως τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης. Ἀτυχῶς ὅμως τὰ πρεσβεῖα διὰ τὸ Νομοθέτημα οἱ νεωστὶ χειροτονηθέντες δὲν ἠδύναντο νὰ προσέλθωσιν ἐκτὸς ἐνὸς ἢ δύο εἰς Ἀθήνας, ἐλλείψει συγκοινωνίας. Ἐπηκολούθησεν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, δημοσίευσις νέου Νόμου ἀνατρέποντος τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης. Ἐπέκειτο ὁ Ὀκτώβριος τοῦ 1944 καὶ δημοσιεύεται, ὡς εἶδομεν, ὁ Νόμος 1625, κατὰ τὸν ὅποσον ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προτείνει εἰς τὸν Ὑπουργὸν πέντε ἐκ τῶν διαμενόντων ἐν Ἀθήναις ἀρχιερέων καὶ μὴ δυναμένων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἑδρας αὐτῶν, οὓς διορίζει ὁ Ὑπουργὸς διὰ Βασιλικῶν διατάγματων εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ Νόμου 671)1943. Ἐν τῷ ἄρθρῳ ὅμως τούτῳ ἀναφέρεται ρητῶς ὁ ὅρος: «κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς Ἀρχιερωσύνης». Ἀλλὰ λησμονοῦνται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὰ

πρεσβεία τῆς Ἀρχιερωσύνης. Καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν δημιουργουμένην τοιοῦτοτρόπως ἀνατροπὴν μέσα εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, προὔτεινεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοὺς πέντε ἀρχιερεῖς, ἦτοι τοὺς Σεβασμιωτάτους: Ἰωαννίνων Σπυρίδωνα, Νεαπόλεως Χρυσόστομον, Τριφυλίας Ἀνθίμου, Γόρτυνος Προκόπιον καὶ Νευροκοπίου Γεώργιον καὶ τὸ Ὑπουργεῖον, ἀφοῦ διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίῃ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀντὶ τοῦ Τριφυλίας Ἀνθίμου ἐκάλεσε τὸν Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ (Ἐφ. Κυβ. Τεῦχος Α'. ἀρ. φύλ. 190 τῆς 9 Σ)βρίου 1944 καὶ «Ἐκκλησία» φύλ. 9 καὶ 10 Ἰουνίου 1945). Ἐδημιουργήθη ἐντεῦθεν προσωρινῆ μεταξὺ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καὶ τοῦ Ὑπουργείου ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀφ' ἑτέρου οὐχὶ διότι παρεβιάσθησαν τυχὸν πρεσβεία Ἀρχιερωσύνης, ἀλλὰ διότι δὲν ἐξετελέσθη ἡ πρότασις ἐπακριβῶς. Μὴ ἀποδεξαμένου ὅμως τοῦ Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ ἀνέλαβεν ὁ Τριφυλίας Ἀνθίμος.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΖΗΚΟΥ ΡΩΣΗ ΠΕΡΙ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΥ

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν Ζήκος Δ. Ρώσης (+ 1933) ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν δογματικαῖς συζητήσεσι καὶ φιλενωτικαῖς διαπραγματεῦσεσι, μετασχὼν τοῦ πρωτοβουλία αὐτῶν συγκροτηθέντος ἐν Βόννῃ τῷ 1875 συνεδρίου παλαιοκαθολικῶν, ὀρθοδόξων καὶ ἀγγλικανῶν θεολόγων καὶ δημοσιεύσας ὀκτῶ μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὰς σχέσεις Ὀρθοδοξίας καὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ¹. Ἡ ἀπὸ τοῦ

1) Αἰτὰ εἶναι: α') Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον περὶ τῶν συνεδρίων τῶν Παλαιοκαθολικῶν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐν Φρειβούργῳ καὶ Βόννῃ συνεδρίου τοῦ ἔτους 1874, Ἀθῆναι 1874. β') Ἐκθεσις τῶν γενομένων ἐν ταῖς ἐν Βόννῃ γενομέναις συνελεύσεσι περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῷ 1875 πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1876. γ') Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐν «Ἱερῷ Συνδέσμῳ» 1894. δ') Ἐλεγχος τῆς ὑπὸ τοῦ Φ. Παπαδοπούλου, συνηγόρου τοῦ πρώην Πατρῶν Ν. Καλογερά, γενομένης παρερμηνείας τῆς β' θέσεως τοῦ ἐν Λυκέρνη συνεδρίου τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ ἀνάπτυξις τῶν συναφῶν τῇ θέσει ταύτῃ ζητημάτων, Ἀθῆναι 1895. (Ἀνατύπωσις ἄρθρων ἐκ τοῦ «Ἱ. Συνδέσμου» 1895). ε') Ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς ἐν σχέσει πρὸς τὴν γνησίαν καθολικότητα καὶ ὀρθοδοξίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν «Ἱ. Συνδέσμῳ» 1895. στ') Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμὸς, Ἀθῆναι 1896. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἱ. Συνδέσμου» 1896). ζ') Αἱ θεμελιώδεις δογματικαὶ ἀρχαὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὰς τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ, Ἀθῆναι 1898. η') Ὀρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμὸς ἀντιθέσεις, ἦτοι ἡ θεολογικὴ θεωρία καὶ τὸ δογματικὸν σύστημα

1870 ἐμφάνισις τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ ὡς διαμαρτυρίας κατὰ τῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ ἀνακηρύξεως τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ Πάπα, ὡς καὶ κατὰ τῶν ἄλλων λατινικῶν καινοτομιῶν, ἐχαιρετίσθη ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ μὴ ρωμαιοκαθολικοῦ χριστιανικοῦ κόσμου μετ' ἐλπίδων ἀγαθῶν, ἐφ' ὅσον ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς διεκήρυξεν ὅτι ἀποδεχόμενος τὴν πίστιν, τὴν λατρείαν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἀρχαίας, ἀδιαιρέτου καὶ οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας ἐπιζητεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ τῶν Πατέρων τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων, σπεύσας μάλιστα ἤδη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ν' ἀπορρίψῃ ἱκανὰς ρωμαϊκὰς καινοδοξίας, οἷον τὸ ἀλάθητον καὶ τὸ ἀπολυταρχικὸν πρωτεῖον τοῦ Πάπα, τὴν ἄσπιλον σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, τὰς περισσευούσας ἀξιομισθίας τῶν ἁγίων, τὰς ἀφέσεις, τὸ καθαρτήριο πῦρ, τὴν ὑπὸ ἐν εἶδος κοινωνίαν, τὴν ἀναγκαστικὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου, τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ λατρείᾳ, ἐπὶ πλεόν δὲ καὶ αὐτὸ τὸ *filioque* ὡς παράνομον προσθήκην ἐν τῷ Ἱερῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἀντικαταστήσας αὐτὸ ὑπὸ τῆς παρὰ τῷ Ἰωάννῃ Δαμασκηνῷ καὶ ἄλλοις Πατράσι φράσεως «διὰ τοῦ Υἱοῦ». Ἐκ τούτων ἐξηγεῖται διὰ τὴν ἀρχῇ ὑπελήφθη ὁ Παλαιοκαθολικισμὸς ὡς προσεγγίσας τὸσον πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε νὰ θεωρῆται ὡς εὐχερῆς ἢ μεταξὺ αὐτῶν ἔνωσις οὐ μόνον ὑπὸ τῶν διακαῶς ποθούντων αὐτὴν Παλαιοκαθολικῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ὀρθοδόξων ἔτι θεολόγων, ὡς τοῦ Φιλίππου Παπαδοπούλου¹, τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασιάδου², τοῦ θεολογοῦντος Ρώσου στρατηγοῦ Κ. Κιρέεφ καὶ μάλιστα τοῦ Ἀναστασίου Διομήδους Κυριακοῦ³ καὶ εἴ τινας ἄλλου. Ἀλλὰ δὲν δύναται πλεόν νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι οὗτοι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀρχικῆς ἀγαθῆς περὶ τῆς κινήσεως τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐντυπώσεως ὑπέτιμησαν τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ Ὀρθοδοξίας καὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ δογματικὰς ἰδίαις διαφορὰς καὶ ἐντεῦθεν ὑπέλαβον ὅτι ἐν βῆμα μόνον ὑπελείπετο διὰ τὴν ἔνωσιν αὐτῶν.

Ἀντιθέτως ὅμως ὁ Ζήκος Ῥώσης, «παρακο-

τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν θεολογικὴν θεωρίαν καὶ τὸ δογματικὸν σύστημα τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ, Ἀθῆναι 1899. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἱ. Συνδέσμου» 1899).

1. Βλέπ. τὴν ἑαυτοῦ Ἐκθεσιν περὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Λυκέρνη συνόδου τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐν «Νέᾳ Ἐφημερίδι» 31.10.1892, ὡς καὶ τὴν μελέτην του: Ἡ κατὰ τῆς Ρωσικῆς καὶ Ἑλληνικῆς Ἱεραρχίας καὶ Θεολογίας ἀντιχριστιανικὴ τοῦ μητροπολιτικοῦ ὄργανου διαβολὴ ἐν τῷ παλαιοκαθολικῷ ζητηματι, Ἀθῆναι 1895 (ἀνατύπ. ἐκ τῶν «Καιρῶν» 1895) κ. ἄλ.

2. **Φ. Βαφείδου**, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τ. Γ'—2., Ἀλεξάνδρεια 1928, σ. 132.137.

3. Βλέπ. τὰς δύο μελέτας αὐτοῦ: Ὑπὲρ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, καὶ τὸ Δ' συνέδριον τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἐν **Α. Α. Κυριακοῦ**, Θεολογικαὶ διατριβαί, Ἀθῆναι 1898, σ. 167—230.

λουθήσας τὸ παλαιοκαθολικὸν ζήτημα ἐξ ἀρχῆς, ἐπείσθη ὅτι οἱ Παλαιοκαθολικοὶ διαφωνοῦσιν οὐσιωδῶς πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας», τὰς διαφωνίας δὲ ταύτας καὶ σπουδαιότερας διαφορὰς ἐσπούδασε νὰ καταδείξῃ ἐν ταῖς ὑποσημειωθείσιν μελέταις αὐτοῦ περὶ τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ. Ἡ στάσις αὕτη τοῦ Ζήκου Ῥώση ἐναντι τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ζητήματος ἦτο φυσικὸν νὰ δυσαρεστήσῃ οὐ μόνον τοὺς Παλαιοκαθολικοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ τῶν Ὁρθοδόξων θιασώτας τῆς ταχείας ἀναγνωρίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἐν οἷς συγκατελέγετο καὶ ὁ Ῥώσσοσ στρατηγὸς Κ. Κιρέεφ. Ἐντεῦθεν οὗτος ἐπεμψεν ἐν ἔτει 1899 πρὸς τὸν Ζήκον Ῥώσην διὰ τοῦ τότε ἀρχιμανδρίτου ἐν Πετροπόλει καὶ εἶτα ἐπισκόπου Θήρας Ἀγαθαγγέλου Γεωργιάδου «φυλλάδιά τινα αὐτοῦ περὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ», παραπονοῦμενος συνάμα ὅτι δῆθεν ὁ Ἕλληνας θεολόγος δὲν συνεφώνει πρὸς τοὺς Ῥώσσους θεολόγους περὶ τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ζητήματος, ὡς γράφει ἐν τῇ συνοδευούσῃ ταῦτα ἐπιστολῇ του ὁ Ἀγαθάγγελος Γεωργιάδης. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ὁ Κ. Κιρέεφ εἶχεν ὁμοφρονώντας αὐτῷ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ καὶ τινὰς Ῥώσσους θεολόγους—ὑπὸ ὠρισμένας πάντοτε προϋποθέσεις καὶ ἐπιφυλάξεις—, ἀλλ' ὅμως εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι τὸ πλεῖστον τῶν Ῥώσσοων θεολόγων μετὰ τῆς διοικήσεως Ἐκκλησίας διεφόνουν αὐτῷ, ἵ ὡς τονίζει καὶ ὁ Ζήκος Ῥώσης ἐν τῇ κατωτέρῳ ἐπιστολῇ του καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπισήμου ἀπαντήσεως τῆς Ῥωσσοικῆς Ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ Γ' τῷ 1903¹. Ἐκ τῆς ἀφορμῆς λοιπὸν ταύτης ὁ Ζήκος Ῥώσης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀγαθάγγελον Γεωργιάδην τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἣν ἀνευρόντες ἐν τῷ ἀρχικῷ αὐτογράφῳ σχεδῖω μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς οἰογενείας τοῦ μακαρίτου Καθηγητοῦ δωρηθέντων εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Θεολογικοῦ Σπουδαστηρίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν βιβλίων του ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ παραδώσωμεν εἰς τὴν δημοσιότητα μετὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀγαθαγγέλου Γεωργιάδου, ὡς ἀναφερομένης εἰς τὸ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ζωηρῶς ἀπασχολήσαν τοὺς ἐν Ἀθήναις, Κωνσταντινουπόλει, Ῥωσσίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ ὀρθοδόξους θεολόγους ζήτημα περὶ τῆς

σχέσεως Ὁρθοδοξίας καὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐνώσεως. Ὅτι ὁ Ζήκος Ῥώσης ὑπεστήριξε τὴν ὀρθὴν ἄποψιν ἐν τῷ ζητήματι τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ μετὰ βαθεῖαν καὶ ἐμπεριστατωμένην μελέτην καὶ ἔρευναν αὐτοῦ ἐξέλεξε καὶ κατέλαβε τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ ὡς ὀρθοδόξῳ δογματικῷ θεολόγῳ θέσιν ἐναντι τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ, ἀποδεικνύει ἡ μετὰ ταῦτα στάσις τῆς καθόλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι αὐτοῦ, καταφαινομένη ἰδίως ἐν τῇ γνωστῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' μετὰ τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν², ὡς καὶ ἡ σύμφωνος κρίσις ἱκανῶν ὀρθοδόξων θεολόγων, οἷον τοῦ Ν. Δαμαλά³, τοῦ Χ. Ἀνδρούτσου⁴, τοῦ Φιλαρέτου Βαφείδου⁵, τῶν Ῥώσσοων Κερένσκη, Μάλτσεφ καὶ Γιουσεφ⁶, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων⁷.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὸ καίμενον τῆς ἐν λόγῳ ἀλληλογραφίας, ἥτοι πρῶτον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἀγαθαγγέλου Γεωργιάδου πρὸς τὸν Ζήκον Ῥώσην καὶ δευτέρον τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην Ἀγαθάγγελον Γεωργιάδην, ἐχούσας οὕτως:

Α'

*Ἐπιστολὴ Ἀγαθαγγέλου Γεωργιάδου πρὸς Ζήκον Ῥώσην
Ἐν Πετροπόλει τῇ 25 Ἰουλίου 1899.*

Κύριε Καθηγητά,

Ὁ στρατηγὸς κ. Κιρέεφ μὲ παρεκάλεσεν ἵνα ἀποστείλω ὑμῖν μερικὰ φυλλάδια αὐτοῦ ἄρτι ἐκδοθέντα περὶ τῶν Παλαιοκαθολικῶν, ἅπερ παρακαλῶ νὰ ζητήσητε ἀπὸ τὸ αὐτόθι ταχυδρομεῖον παραπονεῖται, διότι δὲν συμφωνεῖτε μὲ τοὺς Ῥώσσους θεολόγους ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν Παλαιοκαθολικῶν, καὶ ὅτι ἂν ὑμεῖς συμφωνήσητε, θὰ εἶναι εἰζογος ἡ ἔνωσις αὐτῶν μὲ ἡμᾶς. Σὰς παρακαλεῖ ὁ κ. Κιρέεφ, ἂν γράψητε τὴν γνώμην σας ἐπὶ τῶν φυλλαδίων του,

1. Αὐτόθι σ. 10.32)4.40.49—51.

2. Ν. Δαμαλά, Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον περὶ τῶν ἐν Βόννη πεπραγμένων καὶ κρίσεις περὶ αὐτῶν, Ἀθῆναι 1875, σ. 26 ἐξ.

3. Χ. Ἀνδρούτσου, Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, Ἀθῆναι 1930, ἐκδ. β', σ. 49)54.

4. Φ. Βαφείδου, μν. ξ. σ. 137)9.

5. Αὐτόθι σ. 139.

6. Βλέπ. καὶ ἡμέτερον ἄρθρον «Ἐνωτικαὶ ἀπόπειραι καὶ σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν» ἐν Ἐφημερίδι «Ἐγκυκλοπαιδεία» τ. Γ' σ. 111, ἐνθα γράφομεν: «Δυστυχῶς ὅμως πᾶσαι αἱ διεξαχθεῖσαι μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐνωτικαὶ διαπραγματεύσεις δὲν ἐτελεσφόρησαν μέχρι σήμερον, εἰ καὶ ἐκ πασῶν τῶν δυτικῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἀπεσχισμένων τῆς ἡμετέρας ἡ μάλλον προσεγγίζουσα αὕτη φαίνεται οὕσα ἡ τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι παρὰ τὰς ὁμοιότητας ὑφίστανται καὶ ἱκαναὶ μεταξὺ αὐτῶν διαφοραὶ, ἡ ἐν ταῖς ὁποῖαις ἐμμονὴ τῶν Παλαιοκαθολικῶν δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς ρωμαιοκαθολικὰς καὶ προτεσταντικὰς ἐπ' αὐτοὺς ἐπιδράσεις. ἐνῶ τούναντιον ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τούτων, καὶ μάλιστα τῶν προτεσταντικῶν, δύναται νὰ δηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἔνωσιν».

1. Πρβλ. ἐκθεσιν καὶ ἀπόκρισιν τῆς Ῥωσσοικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ζητήματος ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» 16(1896)97)253)4.274)6.283)6.291.17(1897)339)40.

2. Ἡ περὶ τῶν σχέσεων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων γενικῶν ζητημάτων πατριαρχικῆ καὶ συνοδικῆ ἐγκύκλιος τοῦ 1902, αἱ εἰς αὐτὴν ἀπαντήσεις τῶν ἁγίων αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ ἡ ἀνταπάντησις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κωνσταντινουπόλις 1904, σ. 32)4.

νά ἔχη γνῶσιν, ὅποια θὰ εἶναι ἡ κρίσις ἢ ἡ ἐπίκρισις ὑμῶν κλπ.

Σᾶς ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς

Ἀρχιμ. Α. Γεωργιάδης

Β'

Ἀπάντησις Ζήκων Ρώσῃ πρὸς Ἀγαθάγγελον Γεωργιάδην

Ἐν Ἀνδρῶ τῇ 7 Αὐγούστου 1899.

Πανοσιώτατε Ἀρχιμανδριτα,

Ἄσμενος ἀνέγνων τὴν ὑμετέραν ἐπιστολήν, δι' ἧς μοι γνωστοποιεῖτε, ὅτι κατ' ἐντολήν τοῦ στρατηγοῦ κ. Κυρίεφ μοι ἀποστέλλετε φυλλάδιά τινα αὐτοῦ περὶ Παλαιοκαθολικῶν. Ἐπειδὴ παραθερίζω ἐν Ἀνδρῶν, μόνον ἡ ὑμετέρα ἐπιστολή μοι ἀπεστάλη ἐξ Ἀθηνῶν ἐνταῦθα, τὰ δὲ φυλλάδια ἴσως δὲν ἀφίχθησαν εἰσέτι εἰς Ἀθήνας, ὅταν δὲ λάβω αὐτά, θὰ ἀναγνώσω μετὰ προσοχῆς, καὶ παρακαλῶ νὰ ἐκφράσητε εἰς τὸν διακεκριμένον στρατηγὸν τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῶν.

Ὁ κ. Κυρίεφ, ὡς μοι γράφετε, παραπονεῖται, ὅτι δὲν συμφωνῶ πρὸς τοὺς Ρώσους θεολόγους περὶ τοῦ παλαιοκαθολικοῦ ζητήματος. Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχωσι Ρώσοι θεολόγοι διαφωνοῦντες πρὸς τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ, γνωρίζω δὲ μόνον ὅτι καὶ τὰ μέλη τῆς Ῥωσικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πρωθιερέως Ἰάννουσεφ ἐκδοθείσῃ ἐκθέσει αὐτῆς πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας¹ καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι Ρώσοι θεολόγοι, οἷοι ὁ Βουλγάκωφ, ὁ Σμυρνῶφ, ὁ Μάλτσεφ κλπ., θεωροῦσι τὸν Παλαιοκαθολικισμὸν ὡς διαφωνοῦντα οὐσιωδῶς ἐν σπουδαίοις δόγμασι πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν. Καὶ ἐγὼ δέ, παρακολουθήσας τὸ Παλαιοκαθολικὸν ζήτημα ἐξ ἀρχῆς, ἐπεισθὴν ὅτι οἱ παλαιοκαθολικοὶ διαφωνοῦσιν οὐσιωδῶς πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τὰς οὐσιώδεις δὲ ταύτας διαφορὰς κατέδειξα ἐν διαφοροῖς ἐκθέσεσι καὶ πραγματείαις μου, καταδεικνύω δὲ καὶ ἐν τῇ νῦν ἐν τῷ «Ἱερῷ Συνδέσμῳ» ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου ε. ε. δημοσιευομένη πραγματεία μου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁρθοδοξίας καὶ Παλαιοκαθολικισμοῦ ἀντίθεσις...».

Ὡς καλῶς γινώσκετε, φίλιτατε Ἀρχιμανδριτα, καὶ ἡ θεολογικὴ ἐπιστήμη, ὡς καὶ ἡ στρατιωτικὴ, ἔχει τὴν ἑαυτῆς πολεμικὴν, τακτικὴν καὶ στρατηγικὴν. Τῆς πολεμικῆς ταύτης ἐπιτηδεῖαν χορῆσιν κατὰ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἤρξαντο νὰ ποιοῦνται οἱ Παλαιοκαθολικοὶ καὶ ἐν τοῖς συνεδρῶσι αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς ἐκθέσεσι τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν, ὑποσκάπτοντες καὶ ὑπονομεύοντες λίαν ἐπιτηδεῖως τὰ θεμέλια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγωνιζόμενοι παντοιοτρόπως διὰ διαφοροῦμένων ἐκφράσεων κατὰ τὴν ἰησοῦτικὴν ἀρχὴν *reservatio mentalis*, ἣν ἐκληρονόμησαν ἐκ τῆς Παπικῆς Σχολῆς, καὶ νὰ ἀναγνωρισθῶσι παρὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι, ἵνα δι'

ὑπονόμων δυνηθῶσι ν' ἀνατινάξωσι τὸ δογματικὸν οἰκοδόμημα αὐτῆς. Ἄλλ' εἰ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εἶνε ὀρθοδομημένη ἐπὶ τῆς πέτρας τῆς γνησίας ὀρθοδόξου πίστεως καὶ «πύλαι Ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς», ὀφείλουσιν ὁμοῦ οἱ λειτουργοὶ καὶ οἱ θεολόγοι αὐτῆς ν' ἀγρυπνῶσι καὶ ματαιώσωσι τὰς ὑποχθονίους ἐνεργείας τῶν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλίας ἐποικρουπιμένων ἐχθρῶν αὐτῆς, ἀντιτάττοντες ἀνθυπονόμους εἰς τὰς ὑπονόμους αὐτῶν. Ἄλλὰ τί λέγω; Ἀγνοῶ πῶς παρασυσθεῖς ἄκων ἐκ τῆς θεολογικῆς πολεμικῆς καὶ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῆς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν πολεμικὴν, μετεχειρίσθη ἄκων ἐκφράσεις, ἐξ ὧν ἄλλος τις ἴσως ἠδύνατο νὰ μὲ παρεξηγήσῃ καὶ παραστήσῃ ὡς ἐπιχειροῦντα νὰ μεταβάλω τὴν Θεολογίαν εἰς στρατιωτικὴν ἐπιστήμην, ἐνῶ ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι τελείως ἀδαῆς ταύτης καὶ ἥμισυ ἀροῦδιος νὰ διμῶλῶ περὶ στρατιωτικῶν ζητημάτων, περὶ στρατιωτικῶν ὑπονόμων καὶ ἀνθυπονόμων. Γράφων ὁμοῦ πρὸς τὴν ὑμετέραν Πανοσιολογίτητα, δὲν διατρέχω τοιοῦτον κίνδυνον παρεξηγήσεως· διότι ὑμεῖς γινώσκετε καλῶς, ὅτι ἰδίως ὁ ἀπόστολος Παῦλος συνιστᾷ εἰς πάντα χριστιανὸν τὴν χορῆσιν τῶν ὅπλων τοῦ φωτός, τοῦ θυρεοῦ τῆς πίστεως, τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος, τῆς τομωτέρας πάσης μαχαίρας διστόμου κλπ., κατ' ὅσον ἅπας ὁ βίος τοῦ χριστιανοῦ, τοῦ κληρικοῦ καὶ τοῦ θεολόγου, εἶνε διηνεκῆς ἀγών· ἢ δὲ ἐν τῷ πνευματικῷ ἀγῶνι τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦ θεολόγου χορῆσις τῶν ὅπλων τοῦ φωτός καὶ τῆς δικαιοσύνης, τοῦ θυρεοῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς μαχαίρας τοῦ πνεύματος, διαμένει πάντοτε ἀναίμακτος καὶ ἀποβαίνει ψυχωφελεστάτη εἰς ἐκείνους πρὸς οὓς γίνεται χορῆσις.

Δέχθητε, παρακαλῶ, τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξιγρέτου πρὸς τὴν ὑμετέραν Πανοσιότητα ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς διατελῶ

Ὅλος ὑμέτερος

Ζ. Δ. Ρώσης

Ἐξωτερικὴ σημείωσις:

Ἀπάντησις μου εἰς ἐπιστολήν ἐκ Πειρουπόλεως τοῦ Ἀγαθαγγέλου Γεωργιάδου, τότε μὲν Ἀρχιμανδριτοῦ, ἔτ. 1899, ἔπειτα δὲ Ἀρχιερέως Θήρας, ἀποβιώσαντος.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Τακτικὸς Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

* Κοῦφος ἀνὴρ πιστεύει παντὶ λόγῳ,
* Οὐκ ἔστιν ὁμοῦ κλίμακα ἀναβαίνειν, καὶ τῆς γῆς ἔχουσαι.

* Πολλὴ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ ἐξ ἀμυχάνων εὐρίσκει πόρους (Χρυσόστομος).

* Κἂν μικρὸν τι, κἂν μέγα ἦ, πρὸς ἑαυτὸ στασιάζον, ἀπόλλυται (Ἀθανάσιος).

* Ὡδὲν τῷ Θεῷ περισπούδαστον, ὡς τὸ ἠνώσθαι καὶ συνδεθῆσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις. Καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω τὴν πονηρίαν εἰσάγει πᾶσαν καὶ ριζοῖ, ὡς τῆς ἀγάπης ἀναίρεσις (Χρυσόστομος).

* Εἰθῶσιν οἱ φιλάργυροι, ὅσῳ ἂν πλείονα περιβάλωνται, τοσοῦτῳ μάλλον αὐτῶν φείδεσθαι (Ἀθανάσιος).

* Οὐ τὸ ὑβρίζειν πανταχοῦ κακόν, ἀλλὰ τὸ εἰκὴ ὑβρίζειν (Χρυσόστομος).

1) Βλέπ. ταύτην ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» 16 (1896/97) 253/4, 274/6, 283/6, 291.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΝ

Α

Εἶναι πασίγνωστος ἡ ρῆσις τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν παιδαγωγῶν, κατὰ τὴν ὁποῖαν δύναται τις νὰ μεταβάλῃ τὴν μορφήν τῆς ἀνθρωπότητος, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς του τὰς μητέρας ἢ τοὺς διδασκάλους. Τοῦτο ὑπονοεῖ, ὅτι δι' αὐτῶν δύναται τις νὰ διαπλάσῃ τὴν ἀνθρωπότητα κατὰ βούλησιν. Σὺγχρονα δὲ ἔθνη ἢ κοινωνικὰ ρεύματα γνωρίζομεν μετὰ πόσης ἐπιτυχίας εἰργάσθησαν βάσει τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰδικώτερον ἢ ἐκπαίδευσις, ἰδίᾳ ἢ στοιχειώδης, ἐνέπεσεν ἀπὸ μιᾶς γενεᾶς εἰς χεῖρας ἀριστερᾶς ἢ ἀριστεριζούσας. Τὰ ἐκ τούτου προελθόντα θλιβερὰ ἀποτελέσματα δὲν πρόκειται νὰ συζητηθῶσιν ἐνταῦθα. Δὲν πρόκειται κἂν νὰ ὑπερμαχῶσμεν ἐνταῦθα ὀρισμένων κοινωνικῶν ἰδεῶν εἰς βάρος ἄλλων, ἐξαιρέσει βεβαίως τῆς καταδικαστέας ἐγκληματικῆς μορφῆς, ὑφ' ἣν ἐξεδηλώθησαν ὀρισμένα ἀνατρεπτικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν χώραν μας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ γεγονότα πρόκειται εἰς τὰς παρούσας γραμμὰς νὰ τὰ ἐξετάσωμεν οὐχὶ ὡς δικασταί, ἀλλ' ὡς ἐρευνηταί τῆς ἱστορίας. Θὰ ἀναζητήσωμεν λύσιν βασιζομένην ἐπὶ τῆς κοινωνίας ὡς συνόλου, οὐχὶ ἐπὶ τῶν λεγομένων ταξικῶν ἀγώνων.

Μία ἀπὸ τὰς ἀλγενοτέρας ἐλλείψεις εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι τὸ κοινωνιολογικὸν φαινόμενον, ὅτι ἐπὶ τῶν μεγάλων μαζῶν δὲν ἐπιδρᾷ τὸ ἀνώτερον πνεῦμα οὐδ' ἡ ψυχρὰ ἐπιστημονικὴ διανόησις, ἀλλὰ τὸ συναισθηματικὸν καὶ — μάλιστα παρ' Ἑλλησιν — ἡ στιγμιαίως δημιουργουμένη ἐντύπωσις. Ταχυβρόλους ὀνομάζει ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς συμπατριώτας του μετὰ παράπνον. Τοῦτου ἀποτελεσμα εἶναι, ὅτι οἱ θορυβοποιοὶ καὶ δημοκόποι ἐπιδρῶν πάντοτε ἐπὶ τῶν λαῶν. Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες ποτέ. Εἰς μέτριος ποιητῆς, μία θεατρικὴ ἡθοποιός, εἰς «ἀστήρ» κινηματογράφου, ὁ ἥρωας ἐνὸς θεαματικοῦ κаторθώματος—λ. χ. ὁ Λίντμπεργκ—εὐκόλως δύνανται νὰ ἀποβοῦν ἴνδαλμα τῶν λαῶν τῶν καὶ νὰ τοὺς παρασύρουν εἰς πράξεις μοιραίας. Εἰς Νεύτων, εἰς Ἀϊνστάϊν δὲν θὰ ὀμιλήσουν ποτέ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν. Διὰ τοῦτο, παρετήρησαν ἤδη πρὸ πολλοῦ οἱ κοινωνιολόγοι, οἱ διάφοροι φανατικοὶ καὶ ἐμπαθεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦν τὴν ἱστορίαν. Οἱ Κλέωνες, οὐχὶ οἱ Πλάτωνες. Οἱ Μωάμεθ καὶ οἱ Λούθηροι, οὐχὶ οἱ Αὐρήλιοι ἢ οἱ Λεϊβνίτιοι. Οἱ Χίτλερ καὶ οἱ Μουσσολίνι, οὐχὶ οἱ Βιλάμοβιτς καὶ οἱ Κρότσε.

Τὸ πολὺ κοινὸν ἢ δὲν ἔχει καμμίαν μὀρφωσιν ἢ ὅπερ τὸ χειρότερον, ἔχει ἡμιμάθειαν, ἥτις εἶναι καὶ τῆς ἀμαθείας ὀλεθριώτερα. Ἄν εἰς τοιοῦτου εἴδους κοινὸν διοχετευθοῦν ὀρισμένα

κοινωνικὰ ἰδέαι, τὸ κοινὸν τοῦτο τὰς ἐγκολποῦται καὶ τοῦ γίνωνται πίστει, πίστει δὲ φανατικά. Ὁ λαὸς ἔχει καρδίαν καὶ πλοῦσιον αἴσθημα, ἀλλὰ στερεῖται τῆς κρίσεως καὶ τοῦ ἐρευνητικοῦ πνεύματος, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται δυσκόλως, διὰ τῆς πραγματικῆς καὶ πρὸ παντὸς συστηματικῆς μορφώσεως. Διὰ τοῦτο παραπλανᾶται τὸ πολὺ κοινὸν εὐκόλως. Ἀρκοῦν δύο-τρία «καλογραμμένα» βιβλιάρια. Καλογραμμένα δὲ σημαίνει ἐδῶ ἐγγίζοντα τὰς χορδὰς τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξ ἴσου εὐαίσθητοι εἰς εὐγενῆ καὶ ἀγενῆ πληκτρα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἠλεκτρίσθησαν τὰ πλήθη τῶν δύο συγχρόνων ὀλοκληρωτικῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα ἐπεσώρευσαν τόσα δεινὰ εἰς ὀλοκληρον τὴν ἀνθρωπότητα.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα—ἵνα περιορισθῶμεν εἰς ἀπτὰ παραδείγματα—τὸ βιβλιάριον τοῦ Γληνοῦ «Τί εἶναι καὶ τί ἐπιδιώκει τὸ ΕΑΜ» θίγει ὅλας τὰς ἀγαθὰς χορδὰς τῆς φυλῆς μας. Ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἡ διαρπαγὴ τῶν πενιχρῶν μέσων τῆς ζωῆς μας, οἱ θάνατοι εἰς τὰ πεζοδρομία, ἡ τιμὴ τῶν γυναικῶν μας, ἡ χαύνωσις τῶν ἰθνησοῦν πολιτικῶν προσωπικοτήτων, ὅλα, ὅλα παρελθόνου μετὰ γοργὴν λαϊκὴν τεχντροπλίαν (καὶ γλῶσσαν φυσικὰ) καὶ μετὰ δημεγερτικὸν χαρακτήρα. Ἡλεκτρίζουν τὸν ἀπλοῦν ἀνθρωπον, τοῦ δίδουν τὸ αἴσθημα τῆς ἀτομικότητος, τῆς δυνάμεως, τοῦ ὀμαδικοῦ ψυχικοῦ ὀργασμοῦ. Ὀργάνωσις, ὀργάνωσις, τονίζεται εἰς κάθε γραμμῆν τοῦ φυλλαδίου. Πουθενὰ δὲν διαφαίνονται οἱ πραγματικοὶ σκοποί. Αὐτοὺς δὲν εἶναι δυνατόν καὶ δὲν χρειάζεται νὰ τοὺς μαντεύῃ ὁ λαός. Τὰ ἀποτελέσματα θὰ φανοῦν βραδύτερον. Εἰς τοιοῦτου εἴδους κηρύγματα προστρέχουν πολὺ περισσότερον ἄγνοοι ἀνθρωποι παρὰ ἀκάθαρτοι. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ, πρὸ ὅλοι ἐυρέθημεν ψυχικῶς μέσα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ΕΑΜ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνέζη ἡ θρυλικὴ παράδοσις τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλ' οἱ ἠθικοὶ καὶ ἰδεολόγοι εἶναι ἀνίσχυροι εἰς στιγμὰς κοινωνικῶν ἀναβρασμῶν. Εἶναι μοιραῖον διδάγμα τῆς ἱστορίας, ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπικρατοῦν πάντοτε οἱ φανατικοὶ καὶ οἱ ἄκρατοι. Αὐτὰ τὰ εἶπομεν καὶ μάλιστα καὶ τὰ ἐγράψαμεν, ὅταν οἱ Τέσσαρες τοῦ Πανεπιστημίου μας ἔδρων μετὰ τὸ ἔμβλημα, ὅτι ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐχρησίμευσον ὅπως συγκρατήσουν τοὺς ἄκράτους. Ὁ ἀνατριχιαστικὸς ἐπίλογος τοῦ δράματος ἐπαίχθη εἰς τὰς μακαβρίους χαράδρας, τοὺς ὀμαδικοὺς τάφους καὶ τὰ πηγὰδια τῆς Ἑλλάδος.

* *

Σήμερον νομίζομεν ἀκόμη πολλοί, ὅτι ἐφαρμογὴ ἀγρίων ἀντιποίνων καὶ ἐξολόθρευσις, εἰ δυνατόν, μιᾶς κοινωνικῆς μερίδος, δύναται νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ὑπολοίπους εἰς μακαριότητα. Κυρίως τὸ βλέπομεν τοῦτο εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, εἴτε δεξιᾶς εἴτε ἀριστερᾶς μορφῆς.

Δέν ὑπάρχει τοιαύτη λύσις. Ἄν ὑπάρξη πρὸς στιγμήν, θὰ εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἀπατηλή. Πραγματικὴ λύσις εἶναι μόνον ἡ ἀναγνώρισις. Ὑγιᾶς μέσον ἢ κατὰ τὸ δυνατόν ἀρτία μόρφωσις. Ἀνθρώπινον καὶ χριστιανικὸν ἢ ἀμοιβαία κατανόησις καὶ ἡ καταδίκη πάσης μορφῆς τῆς βίας. Αἱ κοινωνικαὶ ἐξελίξεις ἀποτελοῦν κύκλους, οἱ ὅποιοι διαρκῶς ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Εὐτυχεῖς οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι εἶναι δυνατόν νὰ ἀντλήσουν διδάγματα ἐκ τοῦ παρελθόντος κατὰ τρόπον χρήσιμον, ὅπως διδάξῃ τὸ παρόν. Ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἔχει ἴσως ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸ χάρισμα, νὰ χρησιμοποιοῖ τὴν παράδοσιν τοῦ παρελθόντος πρὸς ὠφέλειαν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Αἱ χιλιάδες τῶν μαυροφορεμένων εἰς τὴν χώραν μᾶς δέν γνωρίζω πῶς θὰ ἐρμηνεύσουν τὰς παρούσας γραμμάς. Ἄλλ' ἐγὼ θὰ σκεφθῶ ἐκτὸς τόπου καὶ ἐντὸς χρόνου, ὡς ὀφείλει νὰ σκεφθῆ ὁ ἐπιστήμων. Τὰ μίση τοῦ παρόντος πρέπει νὰ μένουν μακρὰν ἀν' ὅχι τῆς καρδίας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τῆς διανοίας τοῦ ἱστορικοῦ παρατηρητοῦ. Ἴσως εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι καὶ ἐγὼ ἀνήκω εἰς τοὺς πενθοῦντας καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι διέφυγα τοὺς ἐκτελεστάς τῆς Οὐλέν παρὰ μίαν καὶ μόνην τρίχα. Ἀδιάφορον. Δέν κρίνω τοῦτους ἐδῶ, ἀλλὰ τοὺς νόμους τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῶν ομάδων.

Τὰς κοινωνικὰς καταστάσεις δημιουργοῦν καὶ ἀκολούθως ἐξελίσσονται αἱ βιωτικαὶ συνθήκαι τῶν λαῶν, διότι αὐταὶ εἶναι ὁ πρωταρχικὸς παράγων. Οἷαδῆποτε χώρα θὰ μᾶς διδάξῃ τὸ γεγονός τοῦτο. Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὴν Αἴγυπτον, ἡ ὁποία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸν πλέον αἰωνόβιον πολιτισμὸν τῆς Γῆς, ἐξαιρουμένης ἴσως τῆς Κίνας. Τὸ πολίτευμα ἐδημιούργησαν ἐκεῖ αὐτομάτως αἱ συνθήκαι τῆς ζωῆς. Τὴν χώραν ἐπότιζε καὶ ποτίζει ἀκόμη ἡ ὕψωσις τοῦ Νείλου. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ὅμως ἡ ἄρδευσις εἰς εὐρυτέρας ἐκτάσεις ἐχρειάζετο ὀργανωμένη ἐξουσία, ἥτις νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ συντηρῆ τὰς διώρυχας καὶ νὰ κανονίζῃ τὴν ροήν. Ἀτομικὴ πρωτοβουλία ἐδῶ εἶναι ἄνευ ἀξίας. Οὕτως ἀνεφάνη πρωϊμώτατα ὁ Φαραῶ, ἀπόλυτος μονάρχης, θεὸς ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἄνευ αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς εὐτυχίας θὰ ἐβασίλευεν ἡ πείνα καὶ ἡ καταστροφή.

Μέχρι τινὸς τὰ πράγματα βαίνουν καλῶς, ἀλλ' ἡ ἰσορροπία γρήγορα θὰ διαταραχθῆ. Πέριξ τοῦ μονάρχου συναθροίζονται οἱ εὐγενεῖς. Ζοῦν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν ἰδίαν χλιδὴν, θέλουν γαίας ἀπεράντους, κτίζουν τάφους ἐξ Ἰσοῦ μεγαλοπρεπεῖς. Σιγὰ-σιγὰ καταντᾶ ὄλος ὁ ὑπόλοιπος λαὸς νὰ γίνῃ δοῦλος τῆς γῆς, δοῦλος τῆς ζωῆς, ἐργαζόμενος νυχθημερόν διὰ τοὺς ὀλίγους προνομιοῦχους. Εἰς αὐτοὺς εἰσέρχονται καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ μάλιστα καὶ οἱ νεκροί, χάριν τῶν ὁποίων ἀφιερῶνται μεγάλας ἐκτάσεις γῆς, ἵνα συντηρηθῆ ἡ λατρεία καὶ οἱ τάφοι τῶν. Ἀ-

τομικὴ ἰδιοκτησία ὑπολογίζεται ὅτι δέν ὑπάρχει διόλου εἰς ὠρισμένας ἐποχάς. Μὲ τραγικὸν χιούμορ μᾶς διηγεῖται εἰς πάπυρος, πόσον σκληρῶς εἰσεπράττοντο οἱ φόροι:

«Οἱ σκώληκες κατέφαγον τὸ ἥμισυ τῆς σπορᾶς, οἱ ἵπποπόταμοι τὸ ἕτερον ἥμισυ. Ἐχει ἀφθόνους ποντικούς, ἔπασαν ἀκρίδες, τρώγουν τὰ ποίμνια, κλέπτουν οἱ σπουργῖται. Ἄλλοίμονόν σου χωρικέ! Τὸ ὑπόλοιπον, τὸ ὅποιον κεῖται εἰς τὸ ἄλῶνι, τὸ ἀπετελείωσαν οἱ κλέπται... Τότε καταφθάνει καὶ ὁ εἰσπράκτωρ, διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν φόρον. Οἱ βοηθοὶ τοῦ κρατοῦν ῥάβδους. Ἄν δέν ὑπάρχη σίτος, ξυλοκοποῦν τὸν χωρικόν...» κλπ.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ τυπικὴ μορφή τῆς κακῶς ἐξελισσομένης ἀριστοκρατίας. Ἡ διάλυσις τοιούτων καθεστώτων εἶναι μοιραία. Καὶ οἱ εὐγενεῖς δυναμῶνουν πολὺ ἔναντι τοῦ μονάρχου καὶ ὁ λαὸς ἀποξενοῦται τῶν ἀρχηγῶν του καὶ γίνεται ἐχθρὸς τῆς κρατοῦσης τάξεως. Ἐπαναστάσεις, διάλυσις τῆς ὀργανωμένης κοινωνίας, ἀκόμη καὶ ἐπικράτησις ξένων δυναστῶν εἶναι τὰ μοιραία ἐπακόλουθα εἰς τὴν Αἴγυπτον, μέχρις ὅτου ἡ ἀνάγκη πάλιν ἐπιβάλλει τὴν ἐμφάνισιν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Ἡ μακραίων ἱστορία τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἐπανάληψις τοιούτων φαύλων κύκλων. Ἡ ἰσορροπία τῆς χρυσοῦς μέσης ὁδοῦ ποτὲ δέν ἐπετεύχθη εἰς τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν τῆς προνομιοῦχου ἐκείνης χώρας, ὅπου ὄλοι θὰ ἠδύναντο νὰ ζήσουν εὐτυχεῖς.

Ἄς ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐξ Ἰσοῦ ταχὺ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Ἐδῶ ἄλλη εἶναι ἡ ἐξελίξις τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἄγει εἰς τὰ αὐτὰ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα. Τὸ κλίμα καὶ ἡ φυσικὴ διαίρεσις τῆς χώρας ὑπὸ θαλασσῶν καὶ βουνόσειρῶν ἐν μέρει ἀπροσίτων δημιουργεῖ πάντοτε πολλὰς αὐτοτελεῖς πολιτικὰς ἐνότητας. Πρώτη περίοδος, ἡ ὁποία ἐμφανίζει τὴν Ἑλλάδα ὕψωμένην ὑπεράνω μιᾶς στοιχειώδους ἀγροτικῆς καὶ ποιμενικῆς ζωῆς, εἶναι ἡ καλουμένη Μυκηναϊκὴ περίοδος, ἀπὸ τοῦ 1500 μέχρι τοῦ 1200 π. Χ. περίπου. Ἡ κραταιὰ αὐτὴ περίοδος βασιζέται εἰς τὴν ἰσχυράν καὶ ὀργανωμένην μοναρχίαν, ἥτις ἀναζητεῖ τοὺς πόρους τῆς ἕξω τῆς πτωχῆς Ἑλλάδος. Τὰ φοβερὰ κυκλώπεια τείχη καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα τῶν ἀκροπόλεων εἶναι οἱ μάρτυρες τῆς δυνάμεώς της. Σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς φεουδαρχικῆς Εὐρώπης κρατεῖ τοὺς δεσμοὺς τῆς ἐνότητος. Μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν μικροτέρων τοπικῶν δυναστῶν ἐπιχειροῦνται ὑπὸ τῶν δυνατῶν μοναρχῶν ὑπερπόντιοι περιπέτεια πρὸς συγκόμισιν τοῦ πλοῦτου. Ἡ ἐκστρατεία τῆς Τροίας εἶναι μία τοιαύτη ἐπιχείρησις, ὅπου βλέπομεν ἤδη καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ τέλους. Ἐκεῖ οἱ ὑποδεέστεροι τοπάρχαι εἶναι ἤδη ἀρκετὰ χειραφετημένοι, ὥστε νὰ ἐγείρουν κατὰ τοῦ μονάρχου τῶν τὴν κεφαλὴν. Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπομεν νὰ ἀπειλῇ τὸν

Ἄγαμέμνονα, ὅτι θὰ σηκωθῆ νὰ ἀποπλεύσῃ διὰ τὴν ἐρίβωλον Φθίαν, διότι ἐνόμισεν ὅτι ὑπέστη μίαν προσβολήν.

Ταχέως ἀκολουθεῖ ἡ πλήρης διάλυσις. Ὁργανοῦται ἡ Μεταμικηναϊκὴ Ἑλλάς, ἐκπέμπονται αἱ ἀποικίαι καὶ ἀρχίζει τὸ ζωηρότατον ἐμπόριον. Εἰς τὴν παλαιὰν ἀριστοκρατίαν τῆς γῆς καὶ τῶν καλῶν οἰκογενειῶν προστίθεται τὰρα καὶ ἡ νέα τῶν πλουσιῶν ἐμπόρων καὶ ἐφοπλιστῶν. Πάλιν δημιουργεῖται τάξις τῶν σκληρῶς ἐργαζομένων εἰς ὄφελος ὀλίγων. Ὁλη ἡ ἀρχαϊκὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος παρέχει τὴν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς ἀνισότητος, ἡ ὁποία πανταχοῦ ἐδημιούργησεν ἀγῶνας, ἐνίοτε σκληροῦς καὶ θλιβεροῦς. Ἄς περιορισθῶμεν εἰς ἓν παράδειγμα, τὸ τῆς Μιλήτου, τοῦ ὁποίου τὴν τραγικότητα δυνάμεθα νὰ αἰσθανθῶμεν σήμερον περισσότερο παρά ποτέ: Κατ' ἀρχὰς ὑπερίσχυσαν ἐκεῖ οἱ τότε ἀριστεροὶ τῆς πόλεως. Συνέλαβον τὰς γυναῖκας καὶ ἀθῶα τέκνα τῶν ἀντιπάλων τῶν καὶ τὰ κατέσφαξαν. Ἀκολουθῶς ὑπερίσχυσαν οἱ δεξιοὶ καὶ «ἐκαυσαν τοὺς ἀντιπάλους τῶν ζῶντας, φωτίζοντες τοὺς ἀνοικτοὺς χώρους τῆς πόλεως μετὰ ζωντανὰς δαῖδας» (Rostovtzeff).

Ἄς ἀναφέρωμεν καὶ ἓν ἀκόμη παράδειγμα ἀπὸ τὰ γεγονότα μας Μέγαρα, τοῦ ὁποίου ὁ μέγας ἀρχαϊκὸς ποιητής, ὁ Θέογνις, μᾶς παρέχει ζωηρὰν εἰκόνα τῶν βιαίων παθῶν, τὰ ὁποῖα τότε ἔσειον τὴν κοινωνίαν. Ἐκεῖ, ἀφοῦ κατῶρθωσαν οἱ Μεγαρεῖς νὰ ἐκβάλουν τὸν τύραννον Θεαγένη, ἐσωφρόνησαν ἐπ' ὀλίγον χρόνον καὶ διήγον εὐτυχεῖς ὑπὸ ὑγιεῖς δημοκρατικοὺς θεσμούς. Ὑστερον ὅμως, πολλὴν αὐτοῖς καὶ ἄκρατον ἐλευθερίαν τῶν δημαγωγῶν νινοχοοῦντων, κατὰ Πλάτωνα, ἤρχισαν νὰ φέρωνται ἀσελγῶς εἰς βᾶρος τῶν εὐπορωτέρων. Ἡξίου καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ νὰ ἐστιῶνται παρ' αὐτῶν; τέλος δ' ἤρχισαν καὶ νὰ εἰσπράττουν ὀπίσω τοὺς τόκους, τοὺς ὁποίους τυχὸν εἶχον πληρώσει εἰς τοὺς δανειστάς τῶν. Περὶ κεφαλαίων φυσικὰ οὐδεὶς λόγος. Ἐφήρμοσαν δηλαδὴ τὴν τακτικὴν προσοδευτικῆς δημεύσεως. Ἐπλάσαν μάλιστα καὶ ἴδιον ὄρον διὰ τὴν ἐπίνοιάν των, ὀνομάσαντες αὐτὴν «παλιντόκια» καὶ ἔμειναν ἔκτοτε περιβόητοι δι' αὐτὸ (Πλούταρχος).

Αἱ μεγάλαι μορφαὶ τῆς τότε Ἑλλάδος ἐπράξαν πᾶν τὸ δυνατόν ἀπὸ ἀπόψεως εὐγενεστέρων ἰδανικῶν καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως τῶν κοινωνικῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι ἀλληλομισοῦντο καὶ ἀλληλοκτονοῦντο, ὅπως ἀκριβῶς κάμνομεν οἱ ἀπόγονοὶ των σήμερον. Μία τοιαύτη διάνοια ἦτο ὁ Σόλων τῶν Ἀθηνῶν, τὸν ὁποῖον οἱ σύγχρονοὶ μας ἱστορικοὶ δικαίως παρουσιάζουν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς εὐγενεστέρας μορφὰς τῆς ἀνθρωπότητος. Γόνος ἀριστοκρατικῆς, καὶ μάλιστα βασιλικῆς οἰκογενείας, ἔκυψεν ὁ Σόλων πρὸς τὰς πασχούσας τάξεις, χωρὶς νὰ ἀπολίπη αὐτὸν ἡ ἀρχοντιά καὶ ἡ ἀξία τοῦ πνεύματος, ἄ-

τινα τοῦ εἶχε κληροδοτήσει ἡ καταγωγή του καὶ ἡ μόρφωσίς του. Τοὺς ἀναδασμοὺς τῆς γῆς, τὰς σεισαρχείας καὶ τὰ ἄλλα μέτρα κοινωνικῆς δικαιοσύνης, συνδυαζόμενα ὅμως πρὸς τὴν φιλεργίαν, τὴν καθαρότητα τοῦ ἤθους, καὶ κυριώτατα τὴν ἀγνὴν φιλοπατρίαν, χάριν τῆς ὁποίας προσεποιήθη καὶ τὸν τρελλόν, δυνάμεθα ταύτην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν νὰ τὰ ἐννοήσωμεν καλύτερον παρά ποτέ. Ἴσως μερικοὶ σήμερον δὲν θὰ εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἐννοήσουν πῶς ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ τὸν τρελλόν, διὰ νὰ ἀνακτήσουν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Σαλαμίνα. Αὐτοί, χωρὶς νὰ εἶναι τρελλοί, παραδίδουν τὴν Μακεδονίαν.

Ἐκεῖνος ἐσκέφθη ὡς ἐξῆς: Λάβετε δικαίωματα, λάβετε γαίας, λάβετε ἀφεινὸν χρεῶν. Ἄλλ' ἐργασθῆτε. Ἐργασθῆτε διὰ νὸ μὴ ἀποτελεματωθῆ ἐκ νέου ἡ κοινωνία. Πολεμήσατε, διὰ νὰ κρατήσωμεν τὴν Σαλαμίνα. Ἡ Ἀττικὴ πεδιάς εἶναι πτωχὴ καὶ μικρά. Δὲν δύναται νὰ διαθρέψῃ τὸν πληθυσμὸν μας. Σήμερον μερικοὶ ἔχουν ἄλλας ιδέας. Δὲν ἀγνοοῦν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἢ κάτω τοῦ Ὀλύμπου εἶναι ἄγονος καὶ ὅτι οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς κατῶρθωσε νὰ διαθρέψῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς παρά μετὰ τὴν ἔξωθεν ἐπικουρίαν. Αἱ μοναδικαὶ μας ἐπαρχίαι, εἰς τὰς ὁποίας βασιζόμεθα διὰ κάποιαν ἐπάρκειαν εἰς σιτηρὰ, διὰ κάποιον ἰσοζύγιον εἰς τὸν προϋπολογισμὸν μας ἀπὸ τὰ πολύτιμα καπνὰ, πρέπει, ἀφοῦ ἐποτίσθησαν μετὰ ποταμοὺς Ἑλληνικῶν αἱμάτων, νὰ ἀφεθοῦν δῶρον εἰς τοὺς ξένους. Σκέπτονται νὰ φέρουν κατόπιν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν διψαλέαν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, μεταβάλλοντες τοὺς λίθους ἴσως εἰς χρυσόν...

Πρέπει νὰ σκεπτῶμεθα ἱστορικῶς καὶ ἀνθρωπίνως, νὰ προσπαθῶμεν δὲ νὰ διδάξωμεν κατὰ δύναμιν τοὺς συνανθρώπους μας, ἀντὶ νὰ τοὺς τυφλώνωμεν καὶ νὰ τοὺς καθιστῶμεν ἀδελφοκτόνα θηρία. Εἴπομεν ἤδη, ὅτι ἡ ἱστορία τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ἀποτελεῖ κύκλους ἐπανερχομένων. Αἱ δημοκρατίαι καὶ αἱ λαοκρατίαι μετεβλήθησαν καὶ μεταβάλλονται καὶ τώρα, μάλιστα ταχύτατα, εἰς μοναρχίας καὶ ἀπολυταρχίας. Εἴχομεν καὶ εἰς τὸν Μεσαίωνα φέουδα καὶ τιμάρια καὶ ἐλέω Θεοῦ προνομιοῦχοι, καθὼς εἴχομεν καὶ προλεταρίους καὶ πραγματικοὺς δούλους μέχρι πρό ὀλίγου.

Ἡ ἱστορία ἔχει κανόνας σταθεροῦς, ὅπως σχεδὸν οἱ τῶν φυσικῶν φαινομένων. Ὅπως ὁ γεωλόγος διατυπώνει τὸν κανόνα: «Ὅπου ἔσεισε θὰ σεισῆ καὶ πάλιν», οὕτω καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι οἱ κύκλοι τῶν κοινωνικῶν ἀνελίξεων θὰ ἐπανερχῶνται καὶ εἰς τὸ μέλλον. Καὶ χίλιοι μπόλεμβικισμοὶ ἂν ἐπικρατήσουν, ἄλλας τόσας φορὰς θὰ διαίρεθοι ἐκ νέου εἰς τάξεις ὅσοι θὰ ἀπομείνουν ἀπὸ τὴν σφαγὴν. Καὶ πάλιν θὰ δημιουργηθῆ μετὰ αὐτῶν ἡ ἀριστοκρατία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὑ-

λης. Διότι τοῦτο εἶναι ἀναπόσπαστον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Καμμία μορφή κοινωνικῆς ὀργανώσεως δὲν θὰ δυνηθῆ ποτε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν κυρίαρχον νόμον τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὁ δὲ νόμος οὗτος περικλείει μέσα του τὴν ἀνισότητά.

(Ἐπεταί τὸ τέλος)

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ἀρχαιολογίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

[15 Νοεμβρίου 1946]

Ἡ Ἱερά Σύνοδος διεβίβασε πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀκόλουθον ὑπ' ἀριθ. 472 Ἐγκύκλιον:

Ὁ Παγκόσμιος πόλεμος, ὡς καὶ ἡ βαρβαρική κατοχὴ καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ διαμάχαι ἐγένοντο πρόξενοι ἐν τῇ φιλότιμῃ ἡμῶν Πατρίδι δεινῶν, ἅτινα ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι ὑφιστάμενα. Μεταξὺ τούτων ἐφέλικται τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον παντός Ἑλληνοῦ ἢ ὑπαρξίς ἐκατοντάδων χιλιάδων ὀρφανῶν, ἅτινα ἐστερηθήσαν τῶν φυσικῶν αὐτῶν προστατῶν καὶ τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ τύχῃσι περιθάλψεως εἰς τὰ πάσης φύσεως Ὀρφανοτροφεία, Οἰκοτροφεία καὶ λοιπὰ Ἰδρύματα.

Ὡς ἐκ τούτου, τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως καὶ τῆς Οὐγγρα, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν περιλθαψὴν αὐτῶν διὰ μηνιαίας οικονομικῆς ἐνισχύσεως, προβαίνον ἕκαστος εἰς τὴν ἀπογραφὴν τούτων διὰ τῶν κέντρων Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τὸν καλύτερον καὶ ἀκριβέστερον καὶ δικαιοτέρον τρόπον τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἐν λόγῳ ὀρφανῶν ἀρμοδιώτερα τυγχάνουσι τὰ κατὰ Μητροπόλεις Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια, διὰ τοῦτο ἡ Ἱερά Σύνοδος ἔγνω, ὅπως παρακαλέσῃ ὑμᾶς ἵνα συστήσητε εἰς ταῦτα ὅπως ἐνισχύσωσιν ἐκθύμως τὰ ἐν λόγῳ Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἀπορφανισθέντων παιδιῶν διὰ τῆς ὑποδείξεως τῶν πραγματικῆς δεομένων περιθάλψεως ὀρφανῶν, ἵνα οὕτως, ὅσον ἐνεστί, ἐπουλωθῇ καὶ ἡ πληγὴ αὐτῆ, ἥτις οὐ τὴν τυχοῦσαν δημιουργεῖ ἀνησυχίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ Κράτος, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ βᾶθρον εἰς ὃ θὰ στηριχθῇ μελλοντικῶς ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους.

† Ὁ Ἀθηνῶν Δαμασκηνός, Πρόεδρος, † ὁ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος, † ὁ Ἀρτης Σπυρίδων, † ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Ἱερόθεος, † ὁ Φλωρίνης Βασίλειος, † ὁ Ζιχνῶν Κύριλλος, † ὁ Θήρας Σπυρίδων

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ἀρχιμ. Δαμασκηνός Κοτζιάς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἐπιστήμη.

Ἐν τῷ ὄργανῳ τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» «Ἀκτίνες» ἐδημοσιεύθη δὴλώσις 181 ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν, δι' ἧς διακηρύσσεται ἡ πεποίθησις των «ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερνηκῆσῃ τὰς δυσχερείας τῶν καιρῶν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὄλικήν ἀναδημιουργίαν τοῦ ἔθνους».

Κατὰ τοὺς ἐν λόγῳ ἐπιστήμονας, ἡ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα τῆς ἐπιστήμης, ἡ πρὸς τὰ γράμματα, τὴν τέχνην καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐπαφῆ των καὶ ἡ ἀπὸ τὴν πρόσφατον ἰδίαν ζωὴν πείρα των ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τῆς χώρας μας ἐπομένως, ἐξαρτᾶται πρωτίστως ἐκ τῆς ἀκλονήτου πνευματικῆς θεμελιώσεως τῆς ζωῆς, δυνατῆς μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ θησαυροῦ τῶν ἀξιών τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἠθικῆς. Ἡ ἀπ' αὐτῶν ἀπομάκρυνσις ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἐλπίδα βελτιώσεως τῆς ζωῆς, ἀντιτίθεται δὲ καὶ πρὸς τὸ γνήσιον ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, διότι ἡ ὑπὸ τινων τάχα ἐπιστημόνων τόσον ἄλλοτε διαβοηθεῖσα διαφανία μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ χριστιανικῆς πίστεως οὐδὲν ἀπολύτως κεντηταὶ ἐπιστημονικὸν ἔρεισμα. Ἡ τόσον ἐναγωνίως ἐπιδιωκομένη σήμερον πλήρης κοινωνικὴ καὶ αὐτῇ ἔτι ἡ οικονομικὴ ἀνασυνγκρότησις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αἰτημάτων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ, ἂν ἡ ἀνθρωπότης δὲν διαποτισθῇ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσαν ἠθικὴν. Μόνον δ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων δεόν νὰ συντελῆται ἡ ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις τῆς νεολαίας, ἵνα ἀποφενυχθῇ ὁ πνευματικὸς ὑποσιτισμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτῆς ἀναπηρία. Διαδηλοῦντες δ' ἐν τέλει οἱ Ἕλληνες ἐπιστήμονες ὅτι τὰ συμπεράσματα αὐτῶν ταῦτα συμπίπτουν πρὸς τὴν ἐν τῇ νεωτέρῳ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ καθ' ὄλου διανοήσει παρατηρουμένην στροφὴν, καθ' ἣν ὑπὸ τῶν κορυφαίων συγχρόνων ἐπιστημόνων καὶ τῶν ἐν γένει πνευματικῶν ἐργατῶν διαδηλοῦται σεβασμὸς πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνυπέροβλος δημιουργικὴ τῆς ἀξίας, ἐφιστῶσιν ἐπὶ τοῦ πράγματος τὴν προσοχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν, ὅτι «ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μὲ τὴν ὁποῖαν ἔχει συνυφανθῆ τοῦ ἔθνους μας ἡ ὑπόστασις καὶ εἴκοσιν αἰῶνων ἱστορία, ὅχι μόνον ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύτην διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν τεραστίων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θέτουν ἐνώπιόν μας οἱ σημερινοὶ καιροί, τὴν ἐπιτακτικωτέραν προσταγὴν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ διὰ τὸ μέλλον μας».

Ἡ πρώτη φορά.

Ἴσως εἶνε ἡ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ὁποῖαν τόσον πολυάριθμος ὁμαδὴ ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ἀκαδημαϊκῶν, πανεπιστημιακῶν καὶ ἄλλων, ἀντιπροσωπευόντων τὰς φυσικὰς, ἱατρικὰς, νομικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἐπιστήμας, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ διαπρέπεις λογοτέχναι καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, προβαίνει δημοσίᾳ εἰς τοιαύτην διακήρυξιν. Ἦτο δὲ ἀναγκαῖα ἡ δὴλώσις αὕτη τῶν ἀριστείων τῆς ἐλληνικῆς διανοήσεως, ἰδίως ἐκ τοῦ κύκλου τῶν θεικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν, τὸ μὲν διὰ νὰ φρονηματισθῇ κυρίως ἡ σπουδάζουσα νεολαία, ἡ ὁποῖα εἶνε εὐπαράγωγος ὑπὸ ἀντιχριστιανικῶν, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀντιἐπιστημονικῶν θεωριῶν ὡς πρὸς τὸ τάχα ἀσυμβίβαστον χριστιανισμοῦ καὶ ἐπιστήμης, τὸ δὲ ὡς ἀντίροστον τῆς μεταπολεμικῆς καταστάσεως, καθ' ἣν ποικίλα αὐτοκαλούμενα «ἰδεο-

λογικά» πάσης χυδαιότητας κύματα απειλούν να παρσύρουν άδιαφώτιστον λαόν. "Ο,τι σήμερα διακηρύττουν οί Έλληνες έπιστήμονες άποτελεῖ αλήθειαν διαδηλωθεῖσαν ὑπό τῶν κορυφαίων μυστικῶν τῶν θεικῶν έπιστημῶν πάσης εποχῆς, ὡς μαρτυροῦν αἱ ἐκάστοτε ἐπιχειρηθεῖσαι ἔρευναι (Εμπειρίαι) μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων πασῶν τῶν χωρῶν: ὅτι μηδεμιᾶς ἀντιθέσεως καὶ συγκρούσεως ὑπαρχούσης μεταξὺ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος μὲν γενικῶς, εἰδικώτερον δὲ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς θεικῆς ἐπιστήμης, αἱ συντελεσθεῖσαι προόδοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν οὐ μόνον δὲν ἐξετόπισαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ἐνισχύουσι αὐτήν διότι τὸ γνήσιον ἐπιστημονικὸν πνεῦμα προδιαθέτει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, καί, τὰνάπαλιν, ἡ θρησκεία εὐνοεῖ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, μόνον δ' ἀφ' οὗτου ἐνεφανίσθη ὁ Χριστιανισμὸς παρετηρήθη ἡ κολοσσιαία τῶν ἐπιστημῶν πρόοδος. "Οχι μόνον, λοιπόν, δὲν εἶνε ἀναχρονισμὸς σήμερον ἡ θρησκευτικότης, ἀλλὰ καί, κατ' αὐτὴν τὴν γενικὴν ἐπιστημονικὴν συνείδησιν καὶ πεποίθησιν, πρέπει νὰ ἐκδηλώνεται κατ' εὐθὴν λόγον πρὸς τὴν ἡμερικὴν ἀκμὴν τῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ οὐρὰ τοῦ πολέμου.

Ἄλλ' εἶνε ἡ ἐν λόγῳ διακήρυξις τῶν ἑλλήνων ἐπιστημόνων λίαν ἐπίκαιρος καὶ ὡς πρὸς τὴν συνεπείᾳ τοῦ τελευταίου πολέμου δημιουργηθεῖσαν καὶ παρ' ἡμῶν ὄλιβερὰν ἠθικὴν κατάστασιν. Ὁ πόλεμος, ὅπως καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους ἐσημειώθη, δὲν εἶνε μεμονωμένον κακόν· οὐρεῖ ὀπισθεν τοῦ ὡς οὐραγίαν καὶ ἄλλα μυρία. Ἡ τρικυμία του ἐγείρει μεγάλα ὄλισμοῦ, ἀνηθικότητος, ἐγκληματικότητος καὶ παντοίας χυδαιότητος κοινωνικὰ κύματα, τείνοντα νὰ παρσύρουν εἰς ἠρεσιωμένα ναύαγια ὅ,τι ὡς ὕψιστον ἰδακτικὸν περιέπει ὁ ἄνθρωπος. Συνταράττουσα μέχρι πυθμένος τὸν κοινωνικὸν ὠκεανόν, κατὰ φυσικὸν λόγον ἀνάγει ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀφανείας εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπιφάνειαν ὅ,τι οὐραγόν, θολόν, κατώτερον καὶ χυδαῖον, δημιουργεῖ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἐν καθεστῶς χυδαιοκρατίας ἐκφανλιζούσης τὸν πολιτισμόν, ἂν δὲν ἐπέβη τὸ ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῶν αἰωνίων ἀξικῶν τῆς ἀντίρροπον. Μία, λοιπόν, ἀπὸ τῶν πηγῶν τούτων φωνή, ἐκ στόματος τῆς ἀνωτέρας ἑλληνικῆς διανοήσεως ἀκουομένη ἐν τῇ δηλητηριασμένῃ μεταπολεμικῇ ἀτμοσφαιρᾷ, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου τῆς κύρους θὰ ἐξῆ ἀσφαλῶς τὴν ἀπήχησίν τῆς εἰς τὸ ἑλληνικὸν περιβάλλον ὡς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη εἰς ὅ,τι ἀνέκαθεν ἀποτελεῖ ὑγιᾶ καὶ μόνιμον ἑλληνικὴν παράδοσιν.

Οἱ «καθοδηγηταὶ» τῶν ἑλληνοπαίδων.

Ἐβεβαίωθη ὅτι ἐκ τῶν 20 «καπετανέων» τῶν ἀπὸ τινος λυμαινωμένων τὴν βόρειον Ἑλλάδα ἀναρχικῶν συμμοριῶν οἱ 18 εἶνε δημοδιδάσκαλοι, ἔγκυροι δὲ πηγαὶ δισχυρίζονται ὅτι πᾶσι 75 οἱο τῶν δημοδιδασκάλων τοῦ ὑπουργείου τῆς «Ἐθνικῆς» Παιδείας εἶνε κομμουνισταί. Τὸ μίσημα ἐμόλυνε τὸ διδακτικὸν προσοπικὸν καὶ σχολεῖον μεγαλωνύμων μάλιστα ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Καὶ ὁ Πάπας

καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, βλέπων τὴν ἀπειλοῦσαν τὴν ὁμογενῆ νεολαίαν ἀσφαλῆ καταστροφὴν, ἔσπευσε νὰ ἰδρῶση καὶ διοργανώση ἰδίας πατριαρχικὰς σχολὰς, σῶξον τὴν μέλλουσαν ἑλληνικὴν γενεάν καὶ ἀπὸ τῆν ἐν τοῖς κοινοτικῶς σχολείοις ψυχρικὴν διαστροφὴν καὶ ἀπὸ τὸ ζωῖνον σίγμα τῆς διὰ τῆς σχολικῆς μεθόδου διενεργουμένης ἑτεροδόξου προπαγάνδας.

«Διδαχὴ».

Προνοία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρ. Ὀκτωβρίου ἤρξατο ἐκδιδόμενον ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον μηνιαῖον ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν πρὸς πνευματικὴν οἰκοδομὴν τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν τῆς ἐπαρχίας. Ἡ «Ἐκκλησία», ἐν χαρῇ βλέπουσα πληθυνόμενον ἐν Ἑλλάδι τὸν θρησκευτικὸν τύπον, εὐχεται τῇ νέα συναδέλφω εὐδῶσαι τοῦ ὄν καταστοχάζεται θεαρέστου σκοποῦ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Καθ' ἃ ἀπεφασίσθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας, ἐκ προσώπου τῆς Διοικούσης Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος ἐπισκεφθεὶς τὴν Συνταγματικὴν Ἐπιτροπὴν ἀνέπτυξεν εἰς αὐτὴν τὰς ἐπὶ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀπόψεις τῆς, καθ' ἃς ἡ Πολιτεία δὲν πρέπει νὰ θεσπίζη νόμους ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἄνευ τῆς συμφώνου ἐπ' αὐτῶν γνώμης τῆς Ἐκκλησίας.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ἈΘΗΝΩΝ

Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν συστηματικὴν παρακολούθησιν τοῦ ἔργου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τὴν ἀριστοτέραν ὀργανοσιν αὐτῶν ὄρισεν ἐπόπτας τῶν Κατηχ. Σχολείων τῆς περιφερείας Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων τοὺς Πανοσιολογ. Ἀρχιμανδρίτας Σπυρίδωνα Σγουρόπουλον καὶ Βαρνάβαν Τζωρτζᾶτον, τὸν θεολόγον κ. Ἰωάν. Τιμαγιήνην καὶ τὸν αἰδέσιμ. Στυλ. Μεταξᾶν.

Ε Π Α Ρ Χ Ι Α Ι

Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Τῇ 28 παρ. Ὀκτωβρίου ἐν τῷ βυζαντινῷ ναῷ τῆς ἀγ. Σοφίας ἐτελέσθη πανηγυρικὴ δοξολογία τελεταρχοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίου, συμπαραστατουμένου ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀπαμείας, ὅστις καὶ εἶπε τὸν κατάλληλον τὴν περιστάσει λόγον. Παρέστησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ πλῆθος λαοῦ. Μετὰ τὴν δοξολογίαν πρὸ τοῦ Ἡρώου ἐψάλη τρισάγιον ὑπὲρ τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

—Τῇ παραμονῇ τῆς εορτῆς τοῦ πολιοῦχου τῆς μακεδονικῆς πρωτευούσης ἀγ. Δημητρίου, συνεπείᾳ εἰδικῆς Ἐκκλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου διενεργηθῆ Πανθεσσαλονίκιος ἔρανος ὑπὲρ τοῦ πρὸ 29 ἐτῶν γενομένου παρανάλαμ τοῦ πυρὸς καὶ ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀνιστορουμένου ναοῦ τοῦ ἁγίου. Τὸν ἔρανον διεξήγαγον ἐπιτροπαὶ κυριῶν, μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, συγκλητικῶν δ' ὑπῆρξεν ἡ μετ' ἐντολήν τῶν Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν γενομένη προαιρετικὴ συνεισφορὰ τῆς μαθητικῆς νεολαίας ἀπάντων τῶν σχολείων τῆς Θεσσαλονίκης.

Μητρόπολις Μυτιλήνης

Μετὰ τὴν εἰς Μητροπολίτην Σισανίου καὶ Σμυλίστης ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν τοῦ πανος πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰακώβου Κρομβρότου, ἡ Α.Σ. ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰακώβος διώρσε γενικὸν Ἀρχιερατι-

κόν 'Επίτροπον τὸν τέως 'Αρχιερατικὸν 'Επίτροπον Πλωμαρίου αἰδασιμολογ. Πρωτοπρεσβύτερον 'Εμμ. Μυτιληναίον, εἰς ὃν, ὡς πρωτοσυγκελλεύοντα, ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν Μητροπολιτικῶν Γραφείων. 'Αναπληρωτὴν δ' αὐτοῦ διάφησε τὸν πανοσ. 'Αρχιμ. 'Ιουστίνον Βαξεβανίδην.

—Τὰ καθήκοντα 'Αρχιερ. 'Επιτρόπου Πλωμαρίου ἢ Α. Σ. ἀνέθηκεν εἰς τὸν αὐτόθι πανοσ. 'Αρχιμ. 'Ιάκωβον Μαλλιαρόν.

—'Αρθέντων τῶν γνωστῶν εἰς πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς περιοδικὰ λόγων τῆς πενταετοῦς που ἀναστολῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ μηνιαίου ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ τῆς ἱ. Μητροπόλεως Μυτιληνῆς «Ὁ Ποιμὴν», ἐκυκλοφόρησε κατ' αὐτὰς τὸ πρῶτον τῆς συνεχιστέας του τεύχος περιλαμβάον ἀξιοσπουδάστον ὕλην. «Ὁ Ποιμὴν» διανύει ἤδη τὸ ἐνδέκατον τῆς ἐκδόσεώς του ἔτος.

Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Καρδίτσας, ὅτι κατὰ τὰς ἐφορτὰς τῆς 28 'Οκτωβρ. ἐτελέσθη ἐν τῇ Μητροπολιτικῇ ναφ Καρδίτσας δοξολογία χοροστατούντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. 'Ιεζεκιήλ, παρισταμένων τοῦ Νομάρχου, τοῦ Ταξιάρχου, πασῶν τῶν 'Αρχῶν τῆς πόλεως καὶ πολλοῦ πλήθους. Τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ Γυμναστήριον ἐγένοντο ποδοσφαιρικοὶ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν ἀθλητικῶν Σωματείων 'Ολυμπιακοῦ καὶ 'Ανεξαργήτου διὰ τὸ πολῦτιμον κύπελλον, ὅπερ ἠθλοθέτησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης.

Μητρόπολις Κορινθίας

'Εν ἐορτῇ διοργανωθείσῃ ἐν Λουτρακίῳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρ. 'Οκτωβρίου ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Κατηχητικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ γυναικείου συλλόγου «Φοῖβη ἢ Διάκονος» τῇ εὐσεβείᾳ μερίων τοῦ ζηλωτοῦ ζευγίου τοῦ κ. καὶ τῆς κας Γιώτῃ, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Μιχαὴλ ἐν ὁμίλι ἀνέπτυξε πρὸς τοὺς πολυπληθεῖς ἐφορταστὰς τὴν ἱστορίαν καὶ φέρελαιαν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, μετ' αὐτῶν δὲ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν πρόετρεψε τοὺς γονεῖς νὰ ἀποστέλλουσιν εἰς αὐτὰ τὰ τέκνα των ἵνα ἀσκῶνται εἰς τὴν εὐσεβείαν καὶ τὴν ἀρετὴν.

—'Επὶ τῇ ἐναρξεί τῆς λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς ἐπαρχίας, διὰ μητροπολιτικῆς ἐγκυκλίου προετράπησαν οἱ ἑκατὸν τοῦ ἐφημερίου αὐτῆς ὅπως περιλάβουσιν εἰς τὴν κατηχητικὴν των δρασίαν πάντα τὰ παιδιά, ὀδηγούντες αὐτὰ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν καὶ διδάσκοντες νὰ ἀγαποῦν τὴν ἐνσυνειδητὸν προσευχὴν.

—Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρ. Σεπτεμβρίου ἢ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Λουτρακίῳ ἱ. ναοῦ τῆς 'Υπεραγίας Θεοτόκου ἐν μεγίστῃ πιστῶν συρροῇ, ἐκ τῆς ἀφορμῆς δὲ ταύτης ἐδίδαξε περὶ ἐγκαίνιων τοῦ ἑσπεριτικοῦ ἀνθρώπου. Περὶ μεσοῦντα δὲ τὸν παρ. 'Οκτωβρίου ἐτέλεσε καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Συλοκάστρῳ παρεκκλησίου τοῦ ἁγ. Λουκά.

Μητρόπολις Μεσσηνίας

'Υπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Χρυσόστομου περὶ τὰ μέσα παρ. Σεπτεμβρίου συνεκροτήθη 'Ιερατικὸν συνέδριον τῶν ἐφημερίων τῶν ἐπαρχιῶν Μεσσηνίας καὶ Πυλίας. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἢ Α. Σ. κηρύξασα τὴν ἐναρξιν τοῦ συνεδρίου, ὁμίλησε πρὸς τὴν ἑκατοντάδα τῶν ἱερῶν περὶ τῶν προβλημάτων καὶ τοῦ σκοποῦ του, μετ' ὃ ὁμίλησαν διαδοχικῶς ὁ μὲν πανοσ. 'Ιεροκλήρῳξ 'Ιω. Μακρόπουλος περὶ τοῦ ἐφημερίου ὡς κατηχητοῦ καὶ τοῦ ἔργου τῶν Κατηχ. Σχολείων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὁ δὲ πανοσ. 'Αρχιμ. 'Ιωὴλ Γιαννακόπουλος περὶ ἐξομολογήσεως, ἀφοῦ πρότερον ὁ πανοσ. 'Αρχιμ. Θεοδοσίος Λαμπρόπουλος ἐδίδαξεν ὑποδειγματικῶν κατηχητικῶν μᾶθημα πρὸς ὀδηγίαν τοῦ ἱερατείου. Ὁ αὐτὸς ὁμίλησε μ.μ. περὶ τοῦ ἱερέως ἐν τῇ ναφ. Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἐτέλεσεν ὡς ἄπλους ἱερεὺς ὑποδειγματικὴν λειτουργίαν, ὁ δὲ ἱερολ. ἀρχιδιάκονος καὶ ἱεροκλήρῳξ Θεοφάνης ἀνέπτυξεν ἱστορικῶς τὰ τῆς φιλανθρωπικῆς δράσεως τῆς 'Εκκλησίας, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου δόντος ἐν ὀλίγοις διάγραμμα τῆς ἐν τῇ ὑπαίθρῳ τῆς Μητροπόλεως ἀσκηθισομένης φιλανθρωπίας. Μετὰ ὁμίλιαν δὲ τοῦ αἰδ. Π. Σακελλαροπούλου περὶ τοῦ ἐφημερίου ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης συνοψίσας τὰς γενο-

μένας εἰσηγήσεις ἠγαράστησε τοὺς αἰδεις. ἐφημερίους, ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ συνεδρίου ἀπολυθέντας εἰς τὰς ἐνορίας των.

—Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἐτελέσθη ἐν πανηγυρικῇ πομπῇ ἐκ χιλιάδων πιστῶν τὸ μὲν ἢ καθόδος τῆς σεπτῆς εἰκόνας τῆς ἱ. Μονῆς Δημόβης εἰς τὸν ναὸν τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου Γιαννιτανίκων, τὸ δὲ ἢ καθόδος τῆς σεπτῆς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος ἐκ τῆς ἱ. Μονῆς Βουλκάνου εἰς Μεσσήνην. Τὰς λιτανείας ἠκολούθησαν καὶ πάντες οἱ κατὰ τόπους ἐπίσημοι, ὁ δὲ κατ' ἀμφοτέρως τελεταρχήσας Σεβ. Μητροπολίτης ἔλαβεν ἀφορμὴν ἐν ὁμίλιαις νὰ διδάξῃ τὰ προσήκοντα εἰς τὰ πλήθη τῶν πιστῶν.

—Τῇ προτάσει τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου διὰ Β. Δ. ἰδρῦθῃ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον ἐν τῇ ἔδρῃ τῆς Μητροπόλεως, πρωτοβουλία δ' αὐτοῦ ἰδρῦθῇ καὶ παράρτημα Ε. Ε. Σ. ὡς καὶ Βρεφοκομεῖον ἐν Καλάμαις, κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὁποῦ ὁμίλησαν ἐπικαιρῶς ὁ τε Σεβ. Μητροπολίτης καὶ ὁ διευθυντῆς τοῦ 'Ιδρύματος κ. Γεωργακόπουλος. Ὁ δήμος Καλαμῶν διέθεσε 400.000 δρ. κατὰ μῆνα ὑπὲρ τοῦ 'Ιδρύματος.

Μητρόπολις Κερκύρας

'Απὸ τοῦ παρ. μηνὸς 'Οκτωβρίου ἤρξαντο λειτουργοῦντα τὰ τε ἐν τῇ πόλει δύο ἀνάθερα καὶ τρία κατώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα, καὶ 31 κατώτερα εἰς ἰσάριθμα χωρία. Ἐντολῇ τῆς Α. Σ. τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας κ. Μεθόδιου ὁ πανοσ. Πρωτοσύγκελλος 'Αρχιμ. Χρῦσανθος Πολίτης προανήγγειλεν εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν λειτουργίαν αὐτῶν δι' ἐγκυκλίου, ἀναπτυσσοῦσης τὸν ἱερόν των σκοπὸν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Καθ' ἃ ἀναγινώσκουμεν ἐν τῇ «Νέα Σιών» 'Ιεροσολύμων, τῇ 31 Μαρτίου 1942 ἢ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπερχόμενος ἐκ τῆς 'Αγίας Πόλεως ἀνήλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν Μακαρ. Πατριάρχην, ὅστις προσήνεγκεν εἰς τὴν Α. Μ. εἰς εὐλογίαν καὶ ἀνάμνησιν εἰκόνα τοῦ ἁγ. Γεωργίου, εἶτα δὲ συνώδευσεν αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τῆς 'Αναστάσεως, ἐνθα ἢ Α. Μ. προσηυχῆθη ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Λήξαντος τοῦ προσκυνηματος ἀμφοτέροι κατηνθύνθησαν μεχρι τῆς Πύλης Δαυὶδ, ὅπου ὁ Πατριάρχης ἀποχαιρέτισας τὸν Βασιλέα ἠψήθη αἶσαν ταξείδιον.

—Τῇ 12 'Ιουλίου 1942 ἀφίκετο ἐξ Αἰγύπτου εἰς 'Ιεροσόλυμα ἢ Α. Υ. ὁ Διάδοχος τῆς 'Ελλάδος Παῦλος. Αὐθήμερον ὁ 'Αρχιερατικὸς τῶν Πατριαρχείων ὀδήγησε τὴν Α. Υ. εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅθεν ἢ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τῆς 'Αναστάσεως πρὸς προσκύννησιν τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν προσκυνημάτων. Εἶτα ἐγένετο δεξίωσις ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχείων. Τὴν Α. Υ. ὁ Πατριάρχης συνώδευσε μετὰ διήμερον καὶ εἰς τὰ προσκυνήματα τῆς Βηθλεέμ, τῆς Γεσθημανῆ καὶ τῆς Μικρᾶς Γαλιλαίας. Πρὸς τιμὴν τῆς Α. Υ. ἢ Α. Θ. Μ. παρέθηκε τέιον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ὃ μετέσχον οἱ Σεβ. 'Αρχιερεῖς καὶ συνοδικὰ μέλη.

—Μεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου 1942 τὸ τμήμα τῶν Δημοσίων Ἔργων ἤρχισεν ἐργασίαν ἐπισκευῶν περὶ τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν τῇ στοργυλῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ (Rotonda). Σκαφῆς γενομένης περὶ τὸ Κουβούκλιον παρὰ τοὺς ὑποβαστάζοντας τὸν μέγαν τροῦλλον πεσοῦς, εὐρέθη ὑπὸ τὸ δάπεδον βράχος, ἐξ οὗ ἦν ἐλατομημένος καὶ ὁ Τάφος τοῦ Κυρίου. Αἱ περὶ τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον ἐργασίαι συνετελέσθησαν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1944, οὕτω δὲ τοῦτο ἀνοιχθέν, κατέστη ἐλεύθερον πρὸς προσκύννησιν τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐπανελήφθη δὲ καὶ ἢ διακοπέισα ἐν αὐτῷ τέλεισι τῶν καθημερινῶν λειτουργιῶν. Ἐξ ἄλλου τῇ 22 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνεστηλώθη ἐπὶ τοῦ τροῦλλου τοῦ Καθολικοῦ τοῦ ναοῦ τῆς 'Αναστάσεως ὁ μέγας ἐξ ὀρειχάλκου Σταυρός, ὅστις εἶχε καταβιβασθῆ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸν μέγαν σεισμόν τοῦ 1927. Ὁ Σταυρὸς οὗτος εἶχε στηθῆ ἐπὶ τοῦ Τρούλλου ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Νικοδήμου τῷ 1887, εἰς ἀντικατάστασιν παλαιοῦ ξυλίνου.

—Τῇ 9 Μαρτίου 1943 ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐν γῆρῳ βαθεῖ ὁ 'Αρχιμ. 'Αθανάσιος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀντιπροσω-

πέυσας τὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων ὡς Ἐξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ τσαρικοῦ καθεστώτος, πολυτίμους δὲ παρασχόν υπηρεσίας εἰς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα.

—Τῆ 6 Ἀπριλίου ἀφίκετο τὸ τρίτον εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν ἡ Α. Υ. ὁ Διάδοχος Παῦλος, ὅστις κατ' ὄλην τὴν Μεγ. Ἑβδομάδα παρηκολούθησε τὰς ἱερὰς αὐτῆς τελετὰς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ἀναστάσεως μετὰ βαθυτάτης ἡθροσκευτικῆς εὐλαβείας. Κατὰ τὴν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπεσεφθῆ ἅπαντα τὰ ἱερὰ Ἱεροσολυμίματα.

—Τῆ 22 Ἰουλίου 1943 ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρος, ὅστις ἐγένετο δευτὸς μετὰ πλείστον τιμῶν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου Τιμοθέου καὶ τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος. Ὡς ἀναγράφει ἡ «Νέα Σιών», κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει παραμονὴν τοῦ Μακαρ. Ἀλεξανδρείας ἀντηλλάγησαν ἐπισκέψεις καὶ συνομιλίαι τῶν δύο Πατριαρχῶν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τῶν δύο Πατριαρχείων. Ὁ Μακαρ. Χριστοφόρος ἀνεχώρησεν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Αἴγυπτον τῆ 26 Αὐγούστου.

—Τῆ 30 Νοεμβρίου ἡ Α. Θ. Μ. παρέθιξε γεῦμα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις εἰς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις παρεπιδημούντας Σεβ. Μητροπολίτας Σάμου κ. Βιρηνάιον καὶ τῶς Καρυστίας κ. Παντελεήμονα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατ' εἰδήσεις ἐκ Βηρυττοῦ, ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λένινγκραντ Σεβ. κ. Γρηγόριος μεταβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα. Ὁ ρώσος ἱεράρχης ἐπισκεφθεὶς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας τοῦ Λιβάνου ἐπέδωκεν αὐτῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ ρώσου Πατριάρχου Σταυρὸν λιθοποικιλτον, ἐτιμήθη δ' ὑπὸ τοῦ Προέδρου διὰ τῆς ἀπονόμης τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου Ἀξίας τοῦ Λιβάνου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς ἀμερικανικῆς «Religious News Service» ἀνήγγειλε πρὸ τινος ὅτι ὁ ὡς τοποτηρητὴς ἀντικαθίστων τὸν Μακαρ. Πατριάρχην Σερβίας Σεβ. Μητροπολίτης Σκοπείων Ἰωσήφ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς ὀρθοδόξου σερβικῆς Ἐκκλησίας, συνελθοῦσα ἐν Βελιγραδίᾳ ἀπέρριψε πρότασιν ἐκ Μόσχας ὅπως ὑπαχθῆ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου τῆς ὀρθοδόξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας, κομισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Κίεβογραδ Σεργίου ἐντολῆ τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ἀλεξίου. Ὁ ἐπίσκοπος Σέργιος εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς Βελιγραδίον πρὸς διακανονισμὸν τῶν λεπτομερειῶν τῆς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριάρχου Μόσχας μεταβίβασεως τῆς ἐν τῇ Ὑποκαρπαθίῳ Ρωσία σερβικῆς ἐπαρχίας Μουκάτσεβο-Πρέσφω, εἰς ἣν συγκατένευσε μὲν ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως ὅπως ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία διασφαλίῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην πάντα τὰ κανονικὰ αὐτῆς δικαιώματα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἐλευθερίαν. Πρότασιν τοῦ Ἐπισκόπου Σεργίου ὅπως ἀμφοτέρω τὰ Πατριαρχεῖα Σερβίας καὶ Ρωσίας ἐκδώσιν κοινὴν ἐγκύκλιον καταδικάζουσαν τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην πολιτικὴν τοῦ Βατικανοῦ ἢ σερβικὴ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπέρριψεν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι «αἱ ἐν Νοτιοσλαβία δυσκολαὶ τῶν ἐκκλησιῶν ρωμαιοκαθολικῆς καὶ ὀρθοδόξου ἐδημιούργησαν ἀμοιβαίαν κατανόησιν» καὶ συνεπῶς ἀντενδεικνύται ἐχθρότης τῆς δευτέρας πρὸς τὴν πρότασιν. Ὡς πρὸς τὸ δυνατόν δὲ τῆς εἰς Σερβίαν ἐπιστροφῆς τοῦ σέρβου Πατριάρχου ὁ Μητροπολίτης Σκοπείων ἐδήλωσεν ὅτι ἡ σερβικὴ Ἐκκλησία προσέυχεται ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τῆς Α. Μακαρίας ἡγουμένης, διότι ἡ Ἐκκλησία εὐρῆται ἐν κινδύνῳ καὶ ἡ παρουσία τοῦ Πατριάρχου θὰ ἐνίσχυε τὴν ἔναντι τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν θέσιν τῆς.

—Ἐν Ἐγκυκλίῳ ἀπολυθείσῃ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τοῦ Πάσχα τοῦ ἐν. ἔτους ὁ τοποτηρητὴς Μητροπολίτης καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἐκθέτοντες τὰς ὑπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ Τίτου δοκιμασίας αὐτῆς μετὰ τὴν ἄρνησιν νὰ ὑποταχθῶσιν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας, προσέθετον ἐν σχέσει πρὸς τὴν συστηματικὴν ἐν τῇ σημερινῇ Νοτιοσλαβίᾳ διδασκαλίαν τῆς ἀθεΐας:

«Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἠδύνατο νὰ νομισθῆ ὅτι κινδυνεύει ἐκ θεμελιῶν ὁ θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συνεπεί τῆς ἀθεϊστικῆς ταύτης δραστηριότητος. Ἄλλ' οὐδεὶς φόβος, διότι ἐπ' αὐτῆς ἀγρυπνεῖ. Τὸ κήρυγμα τῆς ἀθεΐας ἐπιτρέπεται σημερον, ἢ προαιγάνδα δὲ αὐτῆ δυνατόν νὰ ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας πολλὰς ψυχάς. Ἐν τούτοις οὔτε ἡ Ἐκκλησία, οὔτε ἡ εἰς τὸν Θεὸν πίστις ἐκ τούτου κλονίζεται. Ἡ ἀθεΐα δὲν εἶνε νέον πρόβλημα. Ἐκπύρσοτο δι' ὅλης τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ πρὸ αὐτῆς. Περί αὐτῆς ὠμίλησαν ἀρχαῖοι Ἕλληνας φιλόσοφοι πολλοὺς πρὸ Χριστοῦ αἰῶνας. Παρὰ ταῦτα, ἡ κατακτῆσασα τὸν κόσμον ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὸν Θεὸν πίστις καὶ ὄχι ἡ ἀθεΐα. Πολλοὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄθεοι ἐπιστρέφουν εἰς Αὐτόν».

—Καθ' ἃ ἀναγράφουν οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου, ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Νοτιοσλαβίᾳ ὑπῆχθη εἰς τὸ ὀλοκληρωτικὸν τοῦ νῦν καθεστώτος πρόγραμμα. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἦδη ἔτους κατηργήθη τὸ τέως ἐν χρήσει Ἀλφαβητάριον, διὰ τοῦ ὁποῦν τὰ παιδιὰ ἐμυούντο βαθμηδὸν εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν τῆς οἰκογενείας, ἀντικατεστάθησαν δὲ καὶ τὰ Ἀναγνωματάρια, διότι περιέλαβαν διαφόρους παιδαγωγικὰς ἰστορίας ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ θρησκευτικῶν ὕμνων, ἀντὶ τῶν ὁποῦν εἰσῆχθησαν ἱστορίαι καὶ ποιήματα φέροντα τίτλους ὅποιοι «Ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς», «Ὁ μικρὸς παρτιζάνος», «Ὁ μικρὸς μαχητὴς» κλπ. Οὐδεμίαν μνεῖα γίνεται τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῶν φυσικῶν καλλονῶν, τῆς παρελθούσης ἱστορίας τοῦ σερβικοῦ λαοῦ, ἄφθονοι δὲ παρατίθενται ὕμνοι εἰς τὸν Τίτο, τὰ Σοβιετ καὶ τοὺς Βουλγάρους. Ἀποσιωπῶνται ἐντελῶς οἱ δυτικοὶ σύμμαχοι καὶ τὰ ἰδεώδη τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐν Νοτιοσλαβίᾳ τυπογραφεῖα ἐδημεύθησαν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Καθ' ἃ ἀναγράφει ὁ Δε Σ. Μπολιακῶφ ἐν τοῖς «Ἐκκλησιαστικοῖς Καιροῖς» τοῦ Λονδίνου, «ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία θὰ συμβάλῃ σπουδαίως εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, βοηθοῦσα τὴν ρουμανικὴν κυβέρνησιν πρὸς πραγμάτων εὐρειῶν μεταρρυθμίσεων». Ὁ νῦν πατριάρχης Ρουμανίας Μακαριώτατος Νικόδημος, μολδαύος τὴν καταγωγὴν, ἐσπούδασεν εἰς τὰς ἐν Ρωσίᾳ Θεολογικὰς Ἀκαδημίας καὶ ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ συνέγγυς τὸν ρωσικὸν λαὸν καὶ τὰς παραδόσεις του, τοῦτο δὲ κατέδειξε καὶ ὅτε διετέλει ἡγούμενος τῆς ἐν Μολδαυίᾳ μονῆς Νεάμτου. Ταῦτα, ἐν ἀντιθέσει—λέγει—πρὸς τὸν προκατοχόν αὐτοῦ πατριάρχην Μύρωνα Κρίστια, τρανσυλβανόν, ἐλάχιστα γνωρίζοντα τὴν Ρωσίαν διότι ἐσπούδασεν ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἐλάμβανεν ἐκ τῆς Δύσεως τὰς ἐμπνεύσεις του. Τούτου ἕνεκα ἐξῆρε πολὺ τὴν λατινικὴν καταγωγὴν τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ, προήγαγε τὴν ἐγγύτητα πρὸς τὴν ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ γενομένη ἀποδοχὴ τοῦ κύρους τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ἔστειλε δὲ νέους πρὸς σπουδὴν τῆς θεολογίας εἰς τὰς θεολογικὰς Σχολὰς τῆς Ρώμης καὶ τοῦ Στρασβούργου.

Ὁ πατριάρχης ὅμως Νικόδημος, κατὰ τὸν αὐτὸν Μπολιακῶφ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἔστρεψέ τὴν προσοχὴν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ρωσίαν. Ὁπαδὸς τῆς μερίδος τῶν ρουμάνων θιασωτῶν τῶν παραδόσεων τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ρωσίας, ἀπεδοκίμαζε τὸν τοῦ Ἀντανόσκου κατὰ ταύτης πόλεμον, ἐφ' ᾧ καὶ ἠυλόγησε τὰ ρουμανικὰ στρατεύματα πρὸς ἀμύναν τῆς πατρίδος, ὅταν δὲ τὰ ρωσικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὴν Ρουμανίαν, ὑπέκοντα εἰς ἀνωτέρας διαταγὰς ἐσεβάσθησαν τοὺς ναοὺς καὶ τὰς μονὰς καὶ ἐβόηθησαν τὸν ρουμανικὸν κληρὸν, πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν. Ἡ μερίς τῶν ρουμάνων ριζοσπαστῶν, ἥτις ἀνέμενον ἐπικείμενον τὸν χωρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ κράτους, ἠναγκάσθη νὰ σιωπήσῃ, καὶ ἀσκατεστάθῃ ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ βιομηχανικὰ σχο-

λεία. Ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἐρυθρῶν στρατιῶν κατάληψιν τῆς Ρουμανίας ὁ πατριάρχης Νικόδημος ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας, ἐτήρησε δὲ τὰς ἀρίστας τῶν σχέσεων πρὸς τοὺς ἐν Ρουμανίᾳ ρώσους στρατηγούς καὶ διπλωμάτας. Ὁ Δε Γκρόζα, ἅμα ἀναλαβὼν τὴν προεδρείαν τῆς Κυβερνήσεως, ἀνέθηκε τὸ ὑπουργεῖον τῶν θρησκευμάτων εἰς τὸν ἱερέα Burducea, ὁ δὲ Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Νικόδημος μεταβαίνει εἰς Μόσχαν νέαν Κυβέρνησιν. Ὁ ἱερεὺς-ὑπουργὸς ἐξήγγειλεν ὡς πρόγραμμα αὐτοῦ τὴν ἐνώπιον τοῦ νόμου ἰσότητά πάντων τῶν θρησκευμάτων, ἐλευθερίαν προπαγάνδας, ἀσυδοσίαν πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ μισθοδοσίαν τοῦ Κλήρου ὑπὸ τοῦ Κράτους.

—Κατ' εἰδήσεις ἐκ Λονδίνου, ἢ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Νικόδημος μεταβαίνει εἰς Μόσχαν ἐπὶ κεφαλῆς ἀντιπροσωπείας, συνετεία προσκλήσεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Πρόσφατοι εἰδήσεις ἀναφέρουσιν, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψε τὴν εἰς Κύπρον ἐπάνοδον τοῦ ἐξορίστου Μητροπολίτου Κυρηνείας Σεβ. κ. Μακαρίου, τὴν πληρῶσιν τῶν κενῶν μητροπολιτικῶν ἑδρῶν καὶ τὴν σύγκλησιν ἐκλογικῆς συνελεύσεως πρὸς ἀνάδειξιν Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου. Προστίθεται ὅτι πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἐφ' ὅσον ὁ πρὸ δεκαπενταετίας συνεξορισθεὶς Μητροπολίτης Κιτίου ἐν τῷ μεταξύ ἀπεβίωσεν, κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως θὰ μεταβῆ εἰς τὴν νῆσον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δέρκων κ. Ἰωακείμ.

—Τῆ 16 λήξαντος μηνὸς ἀφίκετο προερχομένη ἐκ Κύπρου Κυπριακὴ Ἐθνικὴ Πρεσβεία, ὅπως ἐντεθῆεν μεταβῆ εἰς Λονδίνον ἵνα συνηγορήσῃ παρὰ τῆ βρετανικῆ κυβερνήσει ὑπὲρ τῆς προσαρτήσεως τῆς Κύπρου εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἐκπληρουμένου οὕτω τοῦ ἀσιγήτου πόθου τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ. Τῆς πρεσβείας ἡγείτο ὁ τοποτηρηθεὺς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κύπρου Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Λεόντιος, μετέχει δ' αὐτῆς καὶ ὁ ἀπὸ ἐτῶν ἐν Ἑλλάδι παραδιαιτρίβων ὡς ἐξόριστος τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως Σεβ. Μητροπολίτης Κυρηνείας κ. Μακάριος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Μάιον ἢ Α.Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Μόσχας, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκρανδ, ἐπεσκέφθη τὴν Βουλγαρίαν ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς χιλιετηρίδος τοῦ Ἰβάν Ρίλσκη, διεξαχθέντι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ρίλου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βουλγαροῦ πρωθυπουργοῦ καὶ ἄλλων μελῶν τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως. Κατὰ τὸ ἐπακολουθήσαν δεῖπνον ὁ τέως Γραμματεὺς τῆς Κομμουντέρν, νῦν δὲ Πρόεδρος τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἡ βουλγαρικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν ὅτι ἐνίσχυσε τὸ ἐθνικὸν συναίσθημα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ κατὰ τοὺς 4 αἰῶνας τῶν δοκιμασιῶν καὶ τῆς δουλείας. Τὸ Πατριωτικὸν μέτωπον, καὶ οἱ κομμουνισταὶ ἰδιαίτερος, ἀποτίουν φόρον τιμῆς εἰς τοὺς πατριώτας τῆς ἐθνικῆς μας Ἐκκλησίας. Ἐνε ὑπερήφανοι διὰ μίαν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἔδωκεν εἰς τὸν λαὸν πιστοὺς καὶ σεβαστοὺς ὑπηρετάς, ὁποῖος ὁ Ἰβάν Ρίλσκη, εἰς ἀσκητῆς ἐμπλεως ἀγάπης πρὸς τὸν λαὸν του, γνωρίζων πῶς νὰ τὸν ὑπερασπίζεται πρὸ χιλίων ἐτῶν. Καὶ σήμερον ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀξιώσωμεν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνεχίσῃ τὰς χιλιετίες παραδόσεις, νὰ καταστῇ μία δημοκρατικὴ Ἐκκλησία, παύουσα νὰ ψάλλῃ τὰς πρὸς τὰς δυναστείας καὶ τὴν μοναρχίαν λιτανείας τῆς χάριν τῶν προδοτῶν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Εἴθε οἱ πατέρες τῆς ἱεράς Συνόδου καὶ πάντες οἱ σεβαστοὶ ὑπηρετῆς τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ κατανοήσουν, ὅτι οἱ καιροὶ ἤλλαξαν καὶ ὅτι, ὡς τίμιοι ὑπηρετῆς τοῦ λαοῦ, ὀφείλου νὰ μὴ ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς πόθους του. Ἄς ἀκολουθήσου τὸ παράδειγμα τῶν παρόντων ἡγετῶν τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὁποῖος ὁ προσφιλεὶς ἡμῶν ξένος Πατριάρχης Ἀλέξιος».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀνδρέου Φυτράκη Ἡ πίστις τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ τὰ τελευταία ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, Ἀθήναι 1945.

Α. Τουμπ Οἱ νεοέλληνες καὶ ἡ καταγωγὴ τους. Μετάφρ. **Φ. Δραγοῦμη**. Ἀθήναι 1945.

Ἀνδρέου Φυτράκη Παιδαγωγικὰ διδάγματα ἐκ τῶν παιδαγωγικῶν «Ἀποφθεγμάτων». Ἀθήναι 1945.

Τοῦ αὐτοῦ Τὰ ἰδεώδη τοῦ μοναχικοῦ βίου κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τῇ βάσει ἀγιολογικῶν πηγῶν. Ἀθήναι 1945.

Τοῦ αὐτοῦ «Ταῖς τῶν δακρῶν ροαῖς...» (Ὁ κλαυθμὸς τῶν μοναχῶν). Ἀθήναι 1946.

Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν: Ἐκθεσις τῶν ἐπὶ τῆς πρυτανείας **Ἰωάννου Πολίτου** κατὰ τὸ πανεπ. ἔτος 1944—45 πεπραγμένων.—Λόγος τοῦ Πρυτάνεως τοῦ πανεπ. ἔτους 1945—46 **Δ. Σ. Μπαλάνου**. (Ἐξεφωνήθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἴθρῳ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῇ 10 Μαρτίου 1946).

Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν: Ὅποιοι ἐμφανίζονται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Λόγος λεχθεὶς κατ' ἐντολήν τῆς Πανεπιστημιακῆς Συγκλήτου κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τῇ 30 Ἰαν. 1946 ὑπὸ **Παναγιώτου Τρεμπέλα** τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, προτασομένης προσφωνήσεως τοῦ Πρυτάνεως **Δ. Σ. Μπαλάνου**.

† Τοῦ Α. Χρυσάνθου Τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα. Ἀθήναι 1945.

Τὰ πεπραγμένα τῆς ἱ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον (28 Ὀκτ. 1940—4 Μαΐου 1941) καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς γερμανοκρατίας (4 Μαΐου 1941—9 Σεπτ. 1944). Μυτιλήνη 1945.

Παναγ. Ι. Παναγιωτάκου Σύγχρονα προβλήματα τοῦ ἔθνους: Ἑλλάς καὶ Ἐκκλησία ἐν ὄψει τοῦ συνεδρίου τῆς εἰρήνης. Ἀθήναι 1945.

Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου Ὁ Ν. Μπερδιάγεφ καὶ ἡ χριστιανικὴ του φιλοσοφία. Ἀθήναι 1945.

Σωτηρίου Ι. Μεντζελοπούλου Καλοκαιρινὰ. Ἀθήναι 1945.

Josef Schryvers Στὰ Μονοπάτια τῆς Χάριτος. Μετάφρ. **Σταματίας Χαρ. Δελούδα**. Ἀθήναι 1945.

Ἀριστείδου Δημ. Βαϊοπούλου Μέθοδος πρὸς εὕρεσιν κωλυμάτων γάμων. (Τυπογρ. Ν. Τζιζου, Καρδίτσα).

Πρεσβυτ. Γεωργίου Ζογανᾶ Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου, Εἰρήνην καὶ πόλεμον (Ἡθικο-κοινωνικὴ μελέτη). Ἀλεξάνδρεια. 1945.

Ἡ Μαύρη Βίβλος τῶν βουλγαρικῶν Ἐγκλημάτων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην 1941—1944. Ἀθήναι 1945.

Ἀθαν. Ι. Σμαραγδῆ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, Σκέψεις τινές διὰ μεταπολεμικὴν βιώσιμον Ἑλλάδα. Ἀθήναι 1945.

Γ. Γεωργιάδη Ἀρνάκη Ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς Λογοτεχνίας. Ἀθήναι 1945.

Ἀνδρέου Φυτράκη Κοινωνικαὶ σκέψεις. Τεύχος Α'. Ἀθήναι 1945.

Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου Ὁ κομμουνισμὸς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους. Ἀθήναι 1945.

Εὐαγγέλιου Θεοδώρου Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ (Ἡ ἡρώϊκὴ ζωὴ καὶ δράσις δύο ἀγγλίδων). Ἔκδ. Β'. Πειραιεὺς 1945.

J. H. Breasted Βαβυλώνιοι—Ἀσσύριοι—Χαλδαῖοι—Ἑβραῖοι. Μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Λουκιανοῦ Ἀγιοπαυλίτου, Πρωτοσυγγέλλου. Τεύχ. Α'. Ἀθήναι 1945.

Φαίδ. Κουκουλέ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ πρὸς τοὺς ἐν δεσμοῖς φιλανθρωπία κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἀθήναι 1945.

Λεωνίδου Ἰω. Φιλιππίδου Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τορεμισμὸς καὶ Ζωολατρεία. Ἀλεξάνδρεια 1945.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπιστολαί, ἄρθρα, βιβλία, περιοδικά καὶ ἐφημερίδες ἐπ' ἀνταλλαγῇ: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλησίας», Ὁδὸς Μοσχονηρίων 12Α Ἀθήνας 8. [Τηλέφ. 82.219].

Συνδρομαὶ καὶ ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», Ἀθήνας (Κ), ὁδὸς Φιλοθέης 19.

Οὐδεμία αἴτησις πρὸς ἐγγραφήν λαμβάνεται ὑπὸ ψφιν ἂν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται, δέον δὲ νὰ ᾖ εὐανάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μίας μόνον ὀψευας τοῦ χάρτου.

Αἰδεσιμονιότητος Γεώρ. Ἀδαμίδην Ἀνδρόνιον Λήμιου, **Μάρκον Βέργην** Μεσσηνίην, **Κλεομένην Σταυράκη** Μαγούλα Σπάρτης, **Περικλῆν Παπαδόπουλον** Λάγγουρα Πατρῶν, **Σπυρ. Ἀμούργην** Βλαχίτα-Σάμης Κεφαλληνίας. **Δημ. Βασιλειάδην** Κοζάνην, **Θεοδ. Τσελίκαν** Καρδαμῆ Ἀμαλιάδος, **Σπυρ. Πομόνην** Τραγάκιον Ζακύνθου, **Ἀνδρέαν Ἀνδριανόπουλον** Πύργον Ἠλείας: αἱ διευθύνσεις σας ἐτακτοποιήθησαν.—**Αἰδ. Οἶκον Χαρίτων Χ' Βασιλίου** Δράμας, **Ἀρχιμ. Χρύσανθον Μαρκάκη** Μοίρας Ἀρκαδίας: Τὰ φύλλα στέλλονται κατὰ τὴν ὑπόδειξίν σας.—**Ἀρχιμ. Ἰάκωβον Διαρομάτην** καὶ **αἰδ. Παν. Κοσμάν Πατράς**: Ἡ ἀποστολὴ ἐτακτοποιήθη. **Αἰδ. Ἀθ. Γεωρ. πενιότην** Ὁρφανῆ Καρδίτσας. Φύλλα ἐστάλησαν.—**Σεβ. Νευροκοπίου Ἀγαθάγγελον**. Στέλλονται ἐν δευτέρου, Ἀποροῦμεν πῶς δὲν ἐλήφθησαν τὰ πρῶτα.—**Δ. Σακελλαρίου** Τρίκαλα. 12.000 δραχ. ἐλήφθησαν.—**Δ. Τσιγκονάκη**ν, Ἐάνθη. Ἐλήφθησαν 6.000 δραχ. διὰ συνδρομὴν καὶ 3.000 διὰ τὸ ζητηθὲν βιβλίον, ὅπερ καὶ σᾶς ἐταχυδρομίσθη.—**Ἀργέμιον Σπανόπουλον**, Θεσσαλονίκην. Δραχ. 6.000 ἐλήφθησαν.—**Θ. Ὁθωναῖον**, Πάτρας. Δραχ. 12.000 ἐλήφθησαν. **Αἰδ. Κ. Δεμπέσην**, Καλάμας. Τὸ ζητηθὲν φύλλον ἐστάλη. Πᾶσα μεταβολὴ διευθύνσεως δέον νὰ μᾶς ἀνακοινουῖται ἰμέσως.

Ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις τῶν συνδρομῶν θὰ συνεπαγάγῃ τὴν διακοπὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἐρὰ Μητροπόλις Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200) 1940 καὶ 540 τοῦ 45.—«περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἀναλήψεως, τοῦ χωρίου Παναγίτσα, 2) ἁγίου Κωνσταντίνου,—Πρασίνου, 3) ἁγίου Δημητρίου—Μουριάς, 4) ἁγίου Γεωργίου—Φτεριάς, 5) ἁγίου Ἰωάννου—Κατσιμπαλι, 6) ἁγίου Δημητρίου—Ζώνης, 7) ἁγίας Μαρίας—Βάχλιας, 8) Κοιμήσεως Θεοτόκου—Σαρακίνη Ἡραίας, 9) ἁγίου Νικολάου Ριζοσπηλιάς, 10) ἁγίου Δημητρίου—Ἰσώματος Καρυῶν, 11) Κοιμήσεως Θεοτόκου—Ἄνω Καρυῶν, 12) Κοιμήσεως Θεοτόκου—Βρυσούλας, (Ἄλῃ—Ἄγᾶ) 13) ἁγίων Ἀποστόλων Λαγκαδίων, 14) ἁγίου Γεωργίου Λάστας, 15) ἁγίου Δημητρίου—Τριποτάμου, καὶ 16) ἁγίας Τριάδος—Βλαχοράφτη, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, πρὸς κατάληψιν μίαις τῶν ὡς ἄνω ἀναγραφόμενων ἐφημεριακῶν θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὸ νόμιμα καὶ κανονικὰ πιστοποιητικά, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων. Ἐν Δημητσάνῃ τῇ 20 Νοεμβρίου 1946.

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Γερμανός.

Ἱ. Μητροπόλις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ

ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» νόμου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου Κερατέας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά. Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 19 Νοβρίου 1946. † Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰάκωβος

Ἐρὰ Μητροπόλις Μεσσηνίας

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρ. 46 τοῦ Α. Ν. 2200 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν χηρεύουσαν, διὰ τῆς παρατήσεως τοῦ τακτικοῦ ἐφημερίου, ἐνορίαν τῆς Κοινότητος Γιαννιτσάνικων «ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς σήμερον ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖά μας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 48 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά ἐγγραφα τῶν προσόντων προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν ὡς ἄνω ἐνορίαν. Ἐν Καλάμας τῇ 20ῃ Νοεμβρίου 1946 † Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος

Ἱ. Μητροπόλις Καρυστίας καὶ Σκόρου

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200)1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παραύσεως, ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου ἐφημερίου, διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Κομήτῳ Καρύστου ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐν Κύμῃ τῇ 15 Νοεμβρίου 1946.

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκόρου Ἀνανίας

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἰδιωτῶν	Δραχ. 12.000
Φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν Ἱερατικῶν	
Σχολῶν	» 6.000
Ἐξωτερικοῦ	Λολλ. 6
Τιμὴ ἐκάστου φύλλου	Δραχ. 1.000
Προσκηρῦξεις ἐκλογῆς ἱερῶν:	
1) διὰ μόνην θέσιν	» 5.000
2) διὰ πλείονας τῆς μίαις ἐκάστη πρὸς δραχμάς	3.000
Οὐδεμία Προκηρῦξις θὰ δημοσιεῦται μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου αὐτῆς.	
Αἱ συνδρομαὶ προκαταβάλλονται.	
Αἱ συνδρομαὶ τῶν ναῶν ἀνακοινωθήσονται προσεχῶς.	

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
- † Ὁ Ὑδρας-Σπετσῶν-Αἰγίνης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
- † Ὁ Ἐδέσσης-Πέλλης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ
Ἐφημερίτης τοῦ Πανεπιστημίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τύποις «Φοῖνικος», Λεωνότου 4